

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 17.

Lördagen den 12 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *G. F. Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af viss, kronan tillhörig, i hufvudstaden belägen mark, samt om beredande af nytt kasernetablissemment för lifgardet till häst m. m.; och

angående försäljning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statens räkning af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen.

De kongl. propositionerna begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets memorial n:is 29, 30 och 31.

§ 4.

Till afgörande företogs härefter bevillningsutskottets memorial n:o 3, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af bevillningsutskottets betänkande n:o 2 angående vissa delar af tullbevillningen.

Punkterna 1—10.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

I *punkten 11*, som härefter föredrogos, gjorde utskottet till en början en anmälan.

I fråga härom anförde:

Herr Hedin: Herr talman! När jag först uti bevillningsutskottets betänkande n:o 2, angående vissa delar af tullbevillningen, å sid. 24 fann, att bevillningsutskottet hade uti 22 punkten, b föreslagit, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att tullen å fläsk, andra slag, måtte för tiden till innevarande års slut upphävas», så blef jag synnerligen betänksam, då detta efter ordalagen såg ut, som om utskottet föreslog Riksdagen att föreslå Kongl. Maj:t att tillägna sig magt öfver tulltaxan eller utsträcka sin ekonomiska lagstiftningsrätt till tullagstiftningen, hvilken väl lärer tillhöra Riksdagen allena; men jag fick en annan uppfattning utaf utskottets möjliga mening, då jag längre fram å sid. 35 i samma bevillningsutskottets betänkande n:o 2 i den redogörelse, som reservanterna från Andra Kammaren där lemnat för det bemedlingsförslag, hvilket de hade underställt Första Kammarens ledamöter i utskottet, under punkten 4 läste: »att utskottet i förening härmed tillstyrkte en anhållan till Kongl. Maj:t, att ifrågavarande förändringar i tulltaxan jemväl för innevarande år blefve *snarast möjligt tillämpade*». Derutaf trodde jag mig kunna sluta, att såväl utskottet uti 22 punkten, b som reservanterna under punkten 1, litt. g och under punkten 16, litt. b med uttrycket: »anhålla hos Kongl. Maj:t» icke hade menat någonting annat, än att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anmäla sitt *beslut* i ämnet och anhålla, att Kongl. Maj:t ville utfärda *föreskrifter om snarast möjligt skeende tillämpning* utaf Riksdagens sålunda fattade beslut, att följaktligen ordet »anhålla» såsom jag nämnde till ett par af bevillningsutskottets ärade ledamöter, finge anses vara ett förkortadt uttryck för den mening, som jag nyss nämnde. När jag nu emellertid, herr talman, vid den nyss föredragna punkten i memorialet n:o 3 finner, att utskottet för Riksdagen anmäler, att, då kamrarne stannat i olika beslut om den sålunda ifrågasetta skrifvelsen, som skulle innehålla denna anmälan, frågan om en sådan skrifvelse måste anses hafva förfallit, då återkomma mina betänkligheter med ännu större styrka. Ty deraf torde framgå, att med detta skrifvelseförslag i sjelfva verket *icke* var afsedt att för Kongl. Maj:t anmäla ett beslut och anhålla om dess verkställighet och tillämpning under innevarande år, utan att skrifvelsen skulle i sjelfva verket innebära en anhållan, att Kongl. Maj:t skulle, derest han täcktes finna för godt, utöfva tullagstiftningsrätt här i landet. Detta är en mycket betänkelig sak, och det synes mig, som om man härvid kommit in på en väg, som kan vara farlig. Jag har därför velat uttala min mening om detta förfaringssätt till kammarens protokoll.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall anhålla att få tillkännagifva, att äfven i utskottet en viss tveksamhet gjorde sig i detta hänseende gällande, då dessa förslag till voteringspropositioner blefvo genomgångna och granskade. Sekreteraren hade ursprungligen satt upp förslaget i den form, att man skulle votera äfven om den skrifvelse eller anmälan, den föregående talaren nyss nämnde. Men då upplystes, att utskottet redan förlidet år, då Andra Kam-

maren för sin del beslutit att tullen på potatis skulle upphävas, och att man skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om beslutets tillämpande redan under samma år, gått till väga på det sättet, att utskottet beslöt att denna skrivelse ej skulle höra till voteringspropositionen, utan att man skulle votera blott om tullsatsen. Vi hafva således i år följt samma regel, som utskottet följde förlidet år beträffande uppsättande af likartade voteringspropositioner. Nu kan det ju sättas i fråga, huruvida man, beträffande den nedsättning, som skulle enligt Andra Kammarens beslut ega rum under detta år, har en sådan rätt, som den föregående talaren velat gifva åt Riksdagen. Förhållandet är ju, att Riksdagen fastställt statsregleringen för innevarande år, och att alltså de ändringar deri, som skulle kunna ega rum genom en eller annan bevillningsafgifts nedsättning eller bottagande, icke kunna företagas, utan att Kongl. Maj:t lemna sitt bifall härtill. Kongl. Maj:t har emellertid särskildt i fråga om nedsättning i tullen å spanmål och mjöl för innevarande år inkommit till Riksdagen med förslag i sådant syfte. Detta förslag har Riksdagen visserligen icke antagit i oförändradt skick, utan vi hafva nyss i stället, såsom herrarne veta, godkänt en voteringsproposition, hvori uppställts till gemensam omröstning de olika beslut, som kamrarna i detta afseende fattat. Jag kan således icke föreställa mig, att utskottet i detta fall, särskildt hvad rörer *kli* och de båda artiklar, som förekomma i ett par följande punkter, nemligen i punkterna 12 och 15, kunnat gå till väga på annat sätt, än utskottet gjort. Om jag också i viss mån skulle dela den föregående talarens uppfattning om Riksdagens uteslutande rätt att bestämma om bevillningar, så tror jag dock, att vi icke kunna gå så långt, som han i detta afseende tillåtit sig antyda. Jag får därför nu hemställa, att kammaren måtte godkänna utskottets åtgörande i detta fall.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, lades utskottets ifrågavarande anmälan till handlingarna.

Den af utskottet i förevarande punkt föreslagna voteringsproposition godkändes af kammaren.

Punkten 12.

Jemte det den af utskottet i början af denna punkt gjorda anmälan lades till handlingarna, blef den af utskottet föreslagna voteringspropositionen godkänd.

Punkterna 13 och 14.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 15.

Den af utskottet gjorda anmälan lades till handlingarna, hvarjemte den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkterna 16—22.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

lagutskottets utlåtande n:o 20 och

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10.

§ 6.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos bankoutskottets memorial:

n:o 3, angående afskrifning ur räkenskaperna af åtskilliga fordringar, tillhörande riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Malmö och Jönköping;

n:o 4, om afskrifning ur afdelningskontorets i Luleå räkenskaper af en fordran;

n:o 5, angående afskrifning ur afdelningskontorets i Östersund räkenskaper af dess fordran för 5 stycken vaxlar; och

n:o 6, om eftergifvande af riksbankens mot P. A. Jonsson i Himmelsberga på grund af ett laga kraftvunnet utslag egande krafrätt.

§ 7.

Om årligt understöd åt förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om ett årligt understöd till förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.

Uti ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *E. J. Ekman* väckta motion, n:o 88, hade hemstälts, att Riksdagen måtte bevilja åt förre tryckaren vid riksbankens sedeltryckeri Karl Johan Wilhelm Berglund ett årligt understöd af 400 kronor att utgå af riksbankens medel; och hemställde med anledning häraf utskottet, »att förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri Karl Johan Wilhelm Berglund må af bankens medel tilldelas ett årligt understöd af två hundra kronor, att från och med innevarande år med 50 kronor i hvart kvartal till honom under hans återstående lifstid utbetalas.»

Häremot hade reservation afgifvits af herr *J. A. Sjö*, med hvilken instämt herrar *J. P. Nilsson* i Kägglå och *A. Göransson*, och som ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till motionen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Sjö*: Såsom herrarne torde finna af betänkanudet, har jag reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit rörande

denna fråga, nemligen att Riksdagen måtte bevilja 200 kronor i pension åt förre sedeltryckaren Berglund. Med anledning häraf skall jag äfven be att få angifva de skäl, som föranledt mig att afgifva reservationen.

Ifrågavarande Berglund var, såsom af handlingarna framgår, antagen af en tryckeriföreståndare, hvilken hade sedeltryckeri på ackord med riksbanken, och alltså af honom både antagen såsom tillfällig arbetare och äfven afönad. Riksbanken har till följd deraf icke haft vidare att skaffa med denne arbetare, hvarför något skäl heller ej kunat förefinnas att gifva honom någon pension. Riksbankens fullmäktige hafva därför också tre särskilda gånger afstyrkt gjorda framställningar om erhållande af pension till honom. Bankoutskottet har afstyrkt samma framställningar två gånger, och 1887 års Riksdag afslog en då väckt motion i samma syfte, utan att ens en enda röst afgafs för bifall till motionen. Det skulle därför vara mycket besynnerligt, om Riksdagen nu bifölle samma framställning på de motiv, som utskottet i sitt betänkande här framhållit, nemligen barmhertighets- och fattigdomsskäl. Är det verkligen meningen, såsom utskottet här uttalat, att riksbanken i detta fall skulle utföra ett barmhertighetsverk genom det ifrågavarande fattigunderstödet beviljande, så tror jag att det vore rättigare i fall fullmäktige då toge af de medel, som för välgörenhetsändamål stå till deras förfogande. Det har nemligen för senaste räkenskapsåret utgått, såvidt jag kan erinra mig, 15,000 å 16,000 kronor från riksbanken till sådana ändamål. Hade fullmäktige ansett sig pligtige till välgörenhet mot nu ifrågavarande person, i fall han gjort skäl härför och dertill varit berättigad, är jag förvissad att de, såsom en god husbonde egnar och anstår, äfven gifvit detta understöd.

Vi måste tänka oss, att i fall vi nu skulle bevilja pension åt en sådan person, som här är i fråga, så skulle ju konsekvensen häraf blifva, att hvar och en, som tjenstgjort för en ordinarie tjensteman vare sig denne varit vaktmästare, bokhållare, kassör kamererare eller sedeltryckare, vore berättigad, sedan han tjenstgjort en viss tid och derefter kanske varit från tjensten 12—15 år, att med samma rätt som Berglund göra anspråk på pension och säga: nu är jag fattig och i behof af pension samt har tjenstgjort ungefär samma tid, som en föregående person, åt hvilken Riksdagen förut beviljat pension.

Jag kan för min del icke vara med om att på sådant ätt uttänja pensionsrätten. Pensionsstaten är stor nog för riksbanken ändå; den uppgår till 60,000 — 70,000 kronor årligen, och detta belopp är ju i och för sig en ganska aktningvärd summa.

Det är med anledning af hvad jag här anfört, som jag nu tager mig friheten att yrka afslag å utskottets ifrågavarande hemställan.

Herr Björkman: Äfven jag skall be att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Man kan ju säga och tänka att vi äro hårda i sinnet, då vi icke vilja bevilja det ifrågasatta understödet. Men när Riksdagen förut och icke längre tillbaka än år 1887 rörande samma person, som nu är i fråga, afslagit en liknande framställning, så hoppas jag, att Riksdagens

Om årligt understöd åt förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.
(Forts.)

Om årligt understöd åt förra tryckeriet i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.

Andra Kammaren äfven denna gång vidhåller sitt förut fattade beslut. Att nu fatta ett annat beslut i denna fråga skulle, såsom den föregående talaren sagt såväl i sin reservation som nu i sitt anförande, vara en stor inkonsequens.

(Forts.)

Herr Gumælius: Det är alldeles riktigt, att den framställning, som här är gjord, saknar lagligt underlag, ty personen i fråga har naturligtvis icke någon laglig rätt att få det föreslagna understödet. Men utskottets flertal och deribland äfven flertalet af dess ledamöter från denna kammare har dock ansett, att skälen för ett bifall till motionen, i den mån utskottet tillstyrkt densamma, varit öfvervägande. I motionen föreslås, att Berglund skulle åt sig få anvisadt ett årligt understödsbelopp af 400 kronor, och motionären har i detta afseende stödt sig derpå, att Riksdagen år 1882 beviljade en Berglunds kamrat enahanda belopp. Utskottet har emellertid icke beträffande beloppets storlek velat gå så långt, som motionären föreslagit, utan att den nu ifrågavarande personen, som är mycket likställd med den nämnda kamraten, hvilken mot bankofullmäktiges afstyrkan år 1882 beviljades ett årligt understöd af 400 kronor, endast föreslagit hälften af detta belopp eller 200 kronor. Förhållandet är, såsom de af herrarne, hvilka haft tillfälle att läsa igenom betänkandet, behagade finna, mycket likartadt mellan de båda f. d. sedeltryckarne Frölund och Berglund. Att de blefvo skilda från sin tjänst på riksbankens sedeltryckeri, berodde ju på ett riksdagsbeslut, att enkronesedlarne skulle indragas, och personalen blef då för stor. Deingo dock under någon tid något arbete der. Derefter kommo de på hvar sitt annat tryckeri, men sedan blef såväl den ene som den andre af dem sjuk. För den ene söktes som sagdt en pension af 600 kronor år 1882; Riksdagen beviljade 400 kronor. För den andre begärdes flere gånger pension. Framställningen afstyrktes af bankofullmäktige fortfarande, likasom den framställning som gjordes 1882. På samma sätt har ock statsutskottet många gånger afstyrkt beviljandet af hvarje-handa anslag, men kamrarna hafva dock funnit skäl bevilja dem. Ty kamrarna hafva rättighet att taga andra hänsyn än statsutskottet å sin sida och bankofullmäktige å sin sida. Det har anförts mot Berglund, dels att han dröjt länge med att begära pension, dels att han sökt förut utan framgång. Att han dröjt länge gör ju åtminstone en besparing för bankoverket, och det bör således icke gerna läggas honom till last. Han har icke sökt pension förr än han befunnit sig i tryckande ekonomiska omständigheter, hvarpå nu föreligger rotemans intyg. Hans ställning synes, såsom af handlingarna framgår, icke hafva varit så dålig år 1887, då han sökte pension och fick afslag. Han har sedermera under årens lopp förtårt hvad han haft. Nu föreligger betydligt kraftigare skäl än förut, och det skälet, att 1887 års Riksdag på då föreliggande grunder icke ansåg sig böra bevilja ifrågavarande anslag, har till stor del förlorat sin giltighet. såsom saken för närvarande står. Han har dessutom bifogat ett läkarebetyg, och deri står, om jag icke minnes orätt, att han lider af pneumonia cum cavernis. Flertalet af herrarne torde veta hvad det är och således inse, att han under sådana förhållanden antagligen icke

kommer att hafva lång lifstid kvar. Jag skulle vilja tillstyrka, att kammararen, i likhet med hvad den 1882 beslöt i ett likartadt fall, ger åtminstone hälften af hvad den då gaf åt hans ungefär likstälde kamrat och således beviljar hvad utskottets öfvervägande flertal, efter att hafva tagit noggrann kännedom om handlingarna i målet, ansett sig böra tillstyrka. Det handlar verkligen om ett mycket litet belopp, antagligen för en ganska kort tid.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hedin, Hansson* i Solberga och *Olsson* från Stockholm.

Herr Nilsson i Kägglå ytrade: Det fins ett gammalt ordspråk, som säger: »den enwise vinner». Tvenne gånger förut har ifrågasvarande person begärt pension, men misslyckats. Bankoutskottet har lika med fullmäktige ansett, att någon rätt till pension eller understöd från riksbanken för förra sedeltryckaren Berglund i intet afseende kan åberopas eller göras gällande. Och jag undrar verkligen, hvart det skall leda, om man skall den ena gången efter den andra bevilja pension åt personer, som icke varit i statens tjänst. Vi må återföra i vårt minne, hvad vi gjort för erfarenhet beträffande nionde hufvudtiteln. Man har vid dess diskuterande oändligen hört det resonnement, att enkan efter den och den mannen har fått pension, och därför bör äfven enkan efter en annan tjänsteman erhålla sådan. Min tro är, att om detta får fortfara, så komma personer i oändlighet, tusen och åter tusen, med samma anspråk. Berglund har aldrig varit i riksbankens tjänst, utan endast haft arbete hos en riksbankens sedeltryckare, hvilken senare ej heller varit bankens tjänsteman annorlunda, än att han på ackord verkställt riksbankens sedeltryckning. Jag tror, att denna kammare bör afvisa dylika framställningar, och tager mig därför friheten yrka afslag på utskottets betänkande.

Herr Månsson: Det är sant, att den ifrågasvarande personen två gånger förut inkommit till Riksdagen med liknande framställningar, och att dessa blifvit afslagna af Riksdagen. Men saken ställer sig något annorlunda nu än den gjorde då. Ty i motionen hafva nu företetts intyg ifrån såväl läkare, att han är sjuk, som ifrån roteman, att han är medellös, orkeslös och urståndsatt att arbeta. Det är förhållanden, som icke förut varit påvisade. Detta gör, att saken framstår i ett annat ljus än förut. Jag får säga, att det vid behandlingen af detta ärende inom utskottet var för mig omöjligt att ställa mig på en bestämd negativ grund, då jag tog denna omständighet i betraktande och jämförde denne Berglund med hans kamrat Frölund, som samtidigt arbetade i riksbankens tjänst. De hafva stått sida vid sida af hvarandra i öfver 30 år i riksbankens tryckeri. Den ene, Frölund, kom genast vid den tidpunkten då enkronesedlarne indrogos — det var nemligen då som de blefvo afskedade, emedan det icke fans arbete för dem — och begärde att få understöd; det beviljades honom äfven. Den andre, Berglund, gjorde icke det. Han tänkte: jag skall reda mig sjelf så länge jag kan. Så fick han plats på ett annat tryckeri,

Om drågligt understöd åt förra tryckaren i riksbanken sedeltryckeri K. J. W. Berglund.
(Forts.)

Om årligt under- der han arbetade och försörjde sig. Emellertid blef han urståndsatt derstöd åt att längre kunna sköta denna sin plats. Han befann sig i dåliga omständigheter; han framstälde då till Riksdagen begäran om understöd, och det är nu tredje gången som detta ärende förelägges Riksdagen. När jag jemför dessa båda personer, hvilka, som sagdt, stått sida vid sida med hvarandra i ungefär 30 år, så synes det orätt, att den ene fått pension, under det den andre icke skulle få någon sådan. Den senare måste tänka: Riksdagen har gifvit företråde åt min kamrat och icke gifvit mig något. Då dertill kommer, att mannen är sjuk och fattig, synes det som om det vore en gård af billighet och rättvisa, att vi såsom ett barmhertighetsverk gifva honom något understöd. Det är icke fråga om något stort belopp. Utskottet har icke tillstyrkt så mycket som är begärdt eller så mycket som hans kamrat fick, utan endast hälften. Det är blott 200 kronor det gäller. Jag tycker verkligen, att om vi någon gång skulle gifva något understöd eller utöfva något barmhertighetsverk, så borde det väl vara i denna sak. Att det skulle ytterligare komma många sådana fall, har man icke anledning att säga. Det var blott dessa två, som blefvo fria, då enkronesedlarne drogos in. Således kan man icke taga ett beslut i enlighet med utskottets förslag såsom ett prejudikat eller deri se någon fara för framtiden. Det är under sådana förhållanden och i tanke att staten, såsom en god husbonde, bör vara mån om dem, som troget tjenat i dess tjänst så många år — låt vara att det icke direkt är i statens tjänst — som jag anser att vi borde bevilja detta lilla understöd på 200 kronor, hvarför jag också yrkar bifall till utskottets förslag.

(Forts)

Herr *Thermænius* instämde häruti.

Herr Andersson från Malmö: Jag kan verkligen icke förstå, att icke flere inom utskottet, i synnerhet bland ledamöterna från denna kammare, reserverat sig mot utskottets beslut i denna fråga. Jag kan icke finna, att några sådana skäl för den gjorda framställningen blifvit anförda, vare sig nu eller i utskottets betänkande, att man därför skulle bevilja denna person understöd eller pension. Jag vill hemställa till de herrar, som vilja rösta för bifall till denna framställning, hvilken svensk medborgare man hädanefter skall kunna neka pension, då han blifvit sjuk och gammal, om man hyllar sådana principer, hvilka blifvit uttalade i betärkandet och under diskussionen. Såsom det synes af utskottets betänkande, har hvarken denne sedeltryckare eller hans principal någonsin varit i statens tjänst, utan principalen är en person, som åtagit sig ett visst arbete för riksbankens räkning, och detta arbete har han låtit sina arbetare verkställa. Om t. ex. snickaren, som gjort dessa bänkar, eller tapetseraren, som lagt på mattorna här på golvet, komme in till Riksdagen och anhölle om understöd eller pension åt sina arbetare, undrar jag om icke dessa arbetare skulle vara lika berättigade dertill som denne sedeltryckare. Den nästföregående talaren yttrade, att personen i fråga vore orkeslös och fattig och i behof af detta understöd. Jag har vid ett par tillfällen, då det varit fråga om enkor och barn efter män som verkat i statens tjänst, varit

med om att bevilja understöd just för deras fattigdoms skull, men att bevilja understöd till denne är väl någonting helt annat. Han har aldrig varit i statens tjänst, och om han är fattig och orkeslös, så är det kommunens skyldighet att bidra till hans uppehälle likasom till andras, som äro i samma ställning som denne. Jag kan, herr talman, icke finna, att något skäl föreligger, hvarför man skulle göra ett undantag för denne person, i synnerket som bankofullmäktige icke hafva tillstyrkt bifall till denna framställning. Jag kan därför icke förorda densamma, utan anhåller om afslag på utskottets hemställan och bifall till den afgifna reservationen.

Om ärligt understöd åt förra tryckaren i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.
(Forts.)

Herr Sjö: En utskottsledamot har yttrat, att det icke kan komma flere sedeltryckare och begära pension eller understöd i likhet med ifrågavarande person, men jag anser mig böra erinra honom, att det är just i följd af ett något så när liknande fall som denne sedeltryckare kommit och begärt pension. Man behöfver icke heller vara långsynt för att se, att om vi bevilja denna pension helt säkert flere skola komma efter honom och säga: den och den fick pension, fastän han hade blott haft tillfälligt arbete för riksbanken och varit borta derifrån i flera år; der kom nemligen en framstående riksdagsman och väckte motion om pension åt honom, och motionen bifölls och han fick pension. Jag försäkrar, att det icke är för summans storlek, utan för principen, som jag uppträder mot den föreslagna pensionen. Det är farligt att slå in på en sådan väg, som här är fråga om, och pensionera både likt och olik, både den som gjort sig förtjent och den som icke gjort sig förtjent.

Vice ordföranden i utskottet yttrade: att Berglund var i samma predikament som hans kamrat Frölund, hvilken 1882 erhöll pension men jag ber att få anmärka, att det dock var någon skilnad. Frölund hade tjent i 34 år och varit anställd som maskintryckare; han hade varit mycket pålitlig och dugtig i alla afseenden och kunde säga: hafva ådragit sig sjuklighet och minskad synförmåga under det han tjänade som arbetare. Man ser till och med, att ifrågavarande Berglund säger i en ansökan till bankofullmäktige, att hans kamrat blifvit förbigången vid en befattnings tillsättande och därför af Riksdagen erhållit pension. Men vare sig han varit berättigad dertill eller icke, så bör väl ej Riksdagen, om den har gjort ett fel, därför göra flera.

En ledamot i utskottet från Skåne sade, att han vore med om beviljandet af en pension, därför att det intygats att Berglund vore fattig och sjuk, och att dessa intyg blifvit utfärdade af läkare och roteman. Det är godt och väl, att man är så ofantligt mjuk, att man viker för sådant; men då det är fråga om fattigunderstöd och läkarevård, trodde jag att den ärade utskottsledamoten lika väl som jag hade reda på, att det är kommunen och icke Riksdagen, som skall tråda emellan. Vore det så, att han vore verkligen berättigad till understöd, skulle ingen kunna motsätta sig det, och allra minst skulle jag vilja göra det. Jag yrkar emellertid fortfarande afslag.

Herr Göransson: Det har anförts af en ledamot från utskottet, att här ifrågavarande belopp vore så obetydligt; det gälde endast 200

Om årligt understöd åt kronor. Det är icke mot beloppets storlek jag reserverat mig, utan mot sjelfva principen. Jag anser det nemligen vara principiellt orätt att bevilja pension till en person, som icke är på något sätt dertill berättigad. Jag anser sådant kunna leda till ganska betänkliga följder för framtiden. Nu hafva fullmäktige enligt mitt förmenande på ganska goda grunder afstyrkt Berglunds begäran om understöd, men utskottet anför såsom skäl för bifall dertill den omständigheten, att man särskildt torde vid pröfningen af förevarande fråga böra taga i betraktande, att vid tiden för Berglunds anställning inom riksbankens tryckeri funnos inrättade flera tryckarebefattningar å stat, hvilka, om Berglund erhållit någon af dem, medfört lön och pensionsrätt, och utskottet anser således, att han bör få pension därför att han icke erhöi någon af dessa tjänster. Det tycker jag är ett besynnerligt skäl. Vidare säger utskottet, att, med erkännande af hvarje god husbondes skyldighet att sörja för sina arbetare, Berglund bör hafva pension eller understöd. Men jag kan icke anse att riksbanken har varit Berglunds husbonde, utan det har varit sedeltryckaren, i hvars tjänst han varit anställd. Han har varit husbonden och icke riksbanken, och på den grund kan jag icke finna, att riksbanken har några skyldigheter mot Berglund. Om det är en af statens tjänstemän, som har tjänare, kan väl icke staten kännas skyldig att understödja dessa tjänare, om de komma i behof af understöd. Hvart skulle det leda? Jag kan visserligen förstå, att det skulle kännas beqvämt för Stockholms kommun att få skjuta ifrån sig sina fattiga på staten eller Riksdagen, men att det är rätt vägar jag bestrida. För öfrigt är pensionsstaten så tillräckligt hög förut, såsom man kan se om man kastar en blick på nionde hufvudtiteln, att jag anser det vara skäl att tänka på återhållsamhet i detta afseende. Det kan vare alldeles tillräckligt att gifva pension åt dem, som dertill äro berättigade. På grund häraf ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Bülow: Att tryckaren Berglund ick varit anställd i statens tjänst, rör han icke för, ty för det arbetet han utfört finnes ingen tjänst på stat. Men säkert är, att han under många år för statens räkning med stor noggrannhet och pligttrohet utfört detta arbete, som i hög grad fordrar ordentlighet. En arbetare, som efter 30 års arbete är fattig, bör väl icke af sin principal lemnas helt och hållet glömd. Derfor yrkar jag bifall till utskottets tillstyrkan till motionen.

Herr Petersson i Dänningelanda: En talare från Malmö uttryckte sin förvåning, att icke flere reserverat sig mot utskottets förslag. Jag skall gå något längre och uttrycka min förvåning, att utskottet kunnat tillstyrka en sådan sak, då ifrågasvarande Berglund icke ens varit i statens tjänst och således under inga förhållanden kan anses berättigad till pension. Från deras sida, som yrkat bifall till utskottets hemställan, har endast anförts såsom skäl för detta yrkande, att han är medellös och orkeslös. Sådana skäl skulle kunna anföras för beviljande af pension åt hundratusentals personer i landet, hvilka kanske gjort staten lika stora tjänster som denne ifrågasvarande person, men icke hafva någon annan att vända sig till än vederbörande

kommun. Så länge icke Riksdagen beviljat någon allmän ålderdoms- försörjning, får man väl icke göra något undantag för denne. Ännu är väl icke riksdagen någon fattigvårdsanstalt eller fattigvårdsstyrelse eller nödhjelpskomité, af hvilken fattiga personer af en eller annan anledning kunna begära hjälp.

På de af mig anförda skäl och dem, som min granne uttalat, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan.

*Om årligt un-
derstöd åt
förra trycka-
ren i rika-
bankens sedel-
tryckeri K. J.
W. Berglund.
(Forts.)*

Herr Ekman: Herr ordförande, mine herrar! Det är nu redan tio talare, som haft ordet i denna fråga, och fortsätta vi en stund till, tror jag att protokollet kommer att kosta kanske lika mycket som det här lilla anslaget till Berglund, åtminstone för första året. Jag hade verkligen icke tänkt begära ordet, sedan vår aktade vice ordförande i bankoutskottet nyss haft det och på ett så sakrikt sätt motiverat bankoutskottets beslut. Men det har förekommit åtskilligt här, som jag skall be att få besvara. Först och främst skall jag be att få vända mig emot talaren på malmöhusbanken, hvilken påstod, att om denna motion bifölles, skulle händanefter hvarje svensk medborgare kunna komma och begära understöd af staten. Han påpekade, huruledes i sådant fall de gesäller, som varit med och snickrat dessa banker, och de tapetserare, som lagt på mattorna här, också skulle kunna anses hafva fog att komma och begära dylikt understöd. Det är ju rent af orimligt att framkomma med ett sådant påstående. Det är att likställa hvad några personer gjort här på två, tre dagar med hvad en person utträttat, hvilken arbetat 30 år i en affär, som dock står i allra innerligaste förening med riksbankens verksamhet. Och jag vill påpeka för herrarne just det, som äfven bankoutskottet i sitt utlåtande framhållit, nemligen att denne Berglund, såvidt icke 1-kronesedlarne blifvit indragna, utan tvifvel fått fast anställning i riksbanken, i hvilket fall han, ofsedt om han varit sjuklig eller fattig, redan skulle hafva fått 300 kronor sig beviljade såsom pension. Nu har genom dessa 1-kronesedlars indragning mannen, på så sitt sätt emot sin vilja, blifvit beröfvad sin arbetsförtjenst. Det är ingen, som kunnat neka till, att han, hvilket äfven intyg utvisa, troget skött sin befattning i riksbankens tjenst. Under sådana förhållanden tycker jag, att det vore underligt, om icke Riksdagen skulle gå in på att bevilja detta anslag, synnerligen som Riksdagen förut beviljat 400 kronor åt hans kamrat. Jag hade på grund deraf, att Riksdagen åt honom beviljat 400 kronor, tagit mig friheten att föreslå samma belopp åt Berglund. Bankoutskottet har emellertid nedsatt beloppet till 200 kronor. Jag skall icke vidhålla det yrkande, jag framställt i min motion, utan ser å Berglunds vägnar med tacksamhet, om Andra Kammaren vill bevilja honom detta ringa anslag. Man har ofta här beviljat, och vi hafva kanske äfven vid denna riksdag beviljat pensioner och underhåll åt personer, som icke gjort sig mera förtjente deraf än denne Berglund. Det gäller här en fattig och sjuklig arbetare, hvilken — säga hvad man vill — dock i trettio år hållit på med sådant arbete, som nära berör riksbanken. Då skulle det ju vara godt, om Riksdagen ville skänka honom denna lilla uppmuntran för de återstående dagarne af hans lif — kanske blir det icke så långt.

Om ärligt understöd åt förra tryckeriet i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Hahn* förklarade sig instämma med herr *Ekman*.

Herr *Sjö*: Blott ett par ord. Den siste ärade talaren påstod, att *Berglund* blifvit beröfvad sin verksamhet derigenom, att 1-kronsedlarnes indragning skedde. Jag ber fördenskull att till bemötande af berörda yttrande få ur betänkandet uppläsa några ord. Utskottet säger: »Särskildt torde vid pröfningen af förevarande fråga äfven tagas i betraktande, att vid tiden för *Berglunds* anställning inom riksbankens tryckeri funnos inrättade flera tryckarebefattningar å stat, hvilka, om *Berglund* erhållit någon af dem, medfört lön och pensionsrätt.» Alltså måste väl häraf framgå, att, under den tid af 30 år som *Berglund* varit sedeltryckare några af ifrågavarande platser varit lediga att i afgäendes ställe tillsättas, men det har icke kunnat visas, att *Berglund* ens sökt någon af dessa befattningar eller vid en sådan befattnings tillsättande blifvit förbigången. Hade han sökt dem och fått någon af dem, då hade han nu kunnat få det begärda understödet. Nu ställer sig saken helt enkelt så: *Berglund* har varit endast tillfällig arbetare hos en riksbankens sedeltryckare och kan icke vara berättigad till pension. Under sådana förhållanden kan jag icke vara med om att bevilja det begärda understödet, lika litet som jag i utskottet emot bankofullmäktiges afstyrkande kunnat vara med om att tillstyrka bifall till motionen.

Herr *Melin*: Vi torde kunna vara enige derom, att det finnes få frågor så svåra att väl besvara som frågor om pensioner i allmänhet. Således har det varit mycket svårt för utskottets medlemmar, bland hvilka jag är en, att få en fullt rättvis lösning af denna fråga. Jag har för min del kommit till den öfvertygelse, att det vore skäl i att lemna *Berglund* denna lilla pension — hälften af hvad som är begärdt — hufvudsakligen af det skäl, att hans kamrat *Frölund*, som tjenat lika länge som *Berglund*, eller c:a 30 år, fått sig pension beviljad. Och jag har ansett, att denne *Berglund* bör ha det ifrågasatta understödet desto hellre, som han icke förr, än nöden tvingade dertill, begärt något sådant. Det må vara sant, hvad som också blifvit i utskottet framhållet, att han strängt taget icke varit i riksbankens tjänst. Men ehuru ett sådant aflöningsätt praktiseras i riksbanken, att en tryckeriföreståndare, hvilken på ackord verkställer riksbankens sedeltryckning, engagerar och aflönar de arbetare han dervid behöfver, får man icke säga, att *Berglund* icke gjort tjänst åt riksbanken. Håller man strängt på formen, kan man ju emellertid ej annat än medgifva, att *Berglund* icke är berättigad till pension. Men jag hemställer till herrarne, om det vore skäl att tillämpa en sådan stränghet, då det gäller en stackars sjuk och medellös arbetare, som numera ej kan skaffa sig sysselsättning, men som under så lång tid arbetat åt riksbanken och ej begärt något understöd förr, än nöden stod för dörren. Jag tror, att vid bestämmande af pensionsfrågor, får man en eller annan gång hellre vara liberal än motsatsen. Jag tror, att det just här är ett sådant tillfälle, hvarför jag

också förenat mig i det slut, hvartill utskottet kommit, och hoppas att kammaren ger sitt bifall till utskottets hemställan.

Herr Gumælius: Jag ber kammaren om ursäkt för att jag tagit ordet en gång till i denna fråga. Jag skulle ej hafva gjort det, om det icke lästs upp några ord ur betänkandet, och det med en sådan accentuering, att deingo sken af att innebära något annat, än hvad de verkligen innebära. Det förefaller mig, som om min skarp-sinnige och ihärdige utskottskamrat, herr Sjö, missuppfattat de ord, som majorireten i utskottet här satt in i sin motivering.

Han läste upp dessa ord med särskild accentuering:

»Särskildt torde vid pröfningen af förevarande fråga äfven tagas i betraktande, att vid tiden för Berglunds anställning inom riksbankens tryckeri funnos inrättade flera tryckarebefattningar å stat, hvilka, om Berglund erhållit någon af dem, medfört lön och pensionsrätt, och att han sålunda i visst afseende kan anses vara i någon mån likställd med den, som genom tjensteindragningar ser sina utsigter till framtida bergning förminskade eller tillintetgjorda.»

Jag mins ej, om han läste upp detta allt, men åtminstone en del deraf. Dessa ord fattade han så — och sökte bringa kammaren den uppfattningen — att det var flera sådana befattningar lediga, när Berglund till följd af 1-kronesedlarne indragning nödgades upphöra med sin tjenstgöring i riksbankens sedeltryckeri. Emellertid var förhållandet icke sådant. Några dylika befattningar voro icke då lediga. Meningen med de upplästa orden är den, att, om man fortsatt med tryckning af 1-kronesedlar, om Riksdagen icke beslutit, att 1-kronesedlarne skulle försvinna, i och med hvilket beslut tydligen en del af arbetarne i riksbanken blefvo öfverflödiga, hvarvid naturligtvis icke de ordinarie kunde afskedas, så hade Berglund haft utsigt, om han hade fått stanna kvar ytterligare någon tid, att framdeles finna någon af dessa platser ledig och i sådant fall också kunnat söka en dylik befattning; och hade han då varit den mest kvalificerade af sökandena, hade han otvifvelaktigt fått platsen. Men den utsigten afskars för honom genom nämnda beslut.

Hade emellertid Berglund fått en sådan plats, hade han nu varit berättigad till en pension på 300 kronor. Det var tre, som då hade ordinarie plats såsom sedeltryckare. Såvidt jag erinrar mig, äro två af dem nu döda. Den tredje står ännu kvar som tryckare och uppbär under namn af lön 300 kronor årligen på indragningsstaten — det är, förstås, pension, ehuru det kallas lön för honom. De tvenne andre äro, som sagdt, döde. Hade nu Berglund varit kvar, när den ene eller den andre af dessa dog, hade Berglund nog fått den lediga platsen, om han sökt den, och då hade han i närvarande stund varit berättigad, om han varit af ålder eller sjukdom hindrad att fortfarande förrätta sin tjenst, att uppbära 300 kronors pension.

Så förhåller det sig med detta. Herr Sjö gjorde sig skyldig till ett missförstånd, tror jag. Det var nog ingen tjenst ledig vid ifrågavarande tidpunkt.

Om årligt understöd åt förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri K. J. W. Berglund.
(Forts)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande, nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bankoutskottet hemställt i nu föredragna utlåtandet n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är omförmälda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 105 ja mot 98 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 8.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande syner å indelta arméns soldattorp.

I ordningen förekom härnäst Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af herr Oskar Nylanders motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser rörande syner å indelta arméns soldattorp.

Utskottet hemställde, att motionen ej måtte föranleda någon kammarens åtgärd.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade deremot herr C. M. Ekström uttalat den åsigt, att »utskottet bort tillstyrka Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa om sådana ändringar i nu gällande bestämmelser, rörande syner å indelta arméns soldattorp, att, för giltighet af dylika syneförrättningar, Konungens befallningshafvandes fastställelse ej må erfordras.»

Efter föredragningen af detta ärende anförde:

Herr Nylander: Herr talman, mine herrar! Ehuru majoriteten inom utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka min motion, och jag således icke torde våga hysa hopp om att motionens syfte i sin helhet skall vinna kammarens bifall, så synes det mig dock, som om genom detta utskottets utlåtande i sjelfva verket ett ganska godt resultat vunnits. Det har nemligen genom lemnade uppgifter blifvit utrönt att Kongl. Maj:ts befallningshafvandes resolutioner i ärenden af ifrågavarande art vanligen icke beläggas med någon stämpelafgift, utan att dessa fullkomligt kostnadsfritt tillställas vederbörade rust- och rotehållare. En del landshöfdingeembeten lär dock hysa en annan mening, och faktiskt är, att inom det län, jag har äran tillhöra, hafva dessa resolutioner eller fastställelser, åtminstone under senare åren

blifvit belagda med en stämpelafgift af 3 kronor, hvilken afgift genom kronobetjeningens försorg blifvit uttagen af vederbörande rotehållare. Hvilken mening, som i detta afseende är den absolut eller fullkomligt juridiskt rigtiga, derom har man emellertid mig veterligt, icke något som helst prejudikat. Så mycket är emellertid nu vunnet, att man fått reda på, det flertalets uppfattning är den, att ingen afgift här bör ifrågakomma; och jag håller därför för troligt, att äfven inom det eller de län, der sådan afgift ännu uttages, detta förfaringssätt hädanefter torde komma att upphöra.

Om ändring i gällanda bestämmelser rörande syner å indelta arméns soldat-torp.

(Forts.)

Jag skulle således kunna vara nöjd med detta resultat, som genom min motion vunnits; men de lemnade uppgifterna hafva äfven gifvit vid handen, att tillämpningen af Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 6 December 1834, åberopad i krigskollegii kungörelse den 11 mars 1835, i hvilken det stadgas, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande bör laglikmätigt förordnande meddela i frågor rörande rust- och rotehållares åligganden, är mycket olika i olika län. Så t. ex. lemnas i en del län ingen fastställelse alls, då vederbörande på förrättningsmännens anmodan undertecknat syneprotokollet sitt godkännande, och det synes som om Kongl. Maj:ts befallningshafvande då icke ginge in på någon vidare granskning af detta protokoll, utan den resolution, som då lemnas, innehåller endast ett förständigande för kronofogden att tillse, att de i synprotokollet upptagna arbeten blifva verkställda.

I ett annat län utfärdar Kongl. Maj:ts befallningshafvande två resolutioner; uti den ena förordnas länsmannen att förrätta synen, och ålägges han att delgifva rotehållarne syneinstrumentet och förse det med deras godkännande, om de gilla detsamma; i annat fall skall han förelägga dem att inom viss tid inkomma med förklaring till Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Den andra resolutionen innehåller den egentliga fastställelsen. I andra län återigen delgifver länsmannen icke rotehållarne syneprotokollet, utan det skickas direkt till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, genom hvars försorg det sedan delgifves rotehållarne. På åtskilliga ställen förser länsmannen syneprotokollet med besvärshänvisning; besvärstiden är antingen 14 eller 30 dagar, inom hvilken tid den missnöjde skall anföra besvär hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande, och efter denna tid anser man syneprotokollet vara lagligt. Hvad besvärshänvisningen beträffar, har jag af de mig tillhandakomna formulären inhemtat, att i en del län lemnas besvärshänvisningen och i andra län icke. — Allt nog, inom detta område synes förefinnas mycken ovisshet, huru rätteligen bör förfaras. — Härtill kommer ock den omständigheten, att denna, jag må väl säga, onödiga omväg för att få en handling gällande, äfven när alla parter om dess innehåll äro ense, stundom drager ut på tiden och kan till och med understundom medföra olägenheter för rust- och rotehållaren, i det den godtyckligt förkortar det tidsrum, som vid synen lemnas rust- och rotehållaren för att få behöfliga reparationer verkställda.

Det kan nemligen hända och har också händt, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande utfärdar sin resolution endast några dagar före den dag, som förrättningsmännen bestämt att reparationerna skola vara fullgjorda.

Om ändring i
gällande be-
stämmer
rörande synen
åt indelta ar-
mén's soldat-
torp.

(Forts.)

Min motion åsyftar nu en liten förenkling i denna procedur, nemligen att man, då alla parter äro med förrättningen nöjda, icke skall behöfva afvakta Kongl. Maj:ts befallningshafvandes fastställelse för att syneprotokollet skall anses giltigt, och herrarne må väl medgifva, att i sådant fall en dylik fastställelse alldeles icke är af behovet påkallad. Utskottet har också i sitt utlåtande medgifvit, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande sällan har anledning att ändra synemännens förslag; och det skulle verkligen vara intressant att få veta, om det kan visas ett enda exempel på, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande ändrat ett sådant syneprotokoll, hvarmed alla parter förklarar sig nöjda. Då vidare kronobetjeningen, d. v. s. kronofogden och länsmanen, redan nu eger bemyndigande att förrätta andra vida mera ansvarsfulla och magtpåliggande syneförrättningar, t. ex. vid ekonomiska besigtningar å prestgårdar och andra ecklesiastika boställen, samt deras utlåtanden öfver sådana syneförrättningar icke behöfva underkastas vidare pröfning af högre myndighet, så kan det väl ej vara med någon risk förenadt att gifva dem ett dylikt bemyndigande i fråga om sådana obetydliga syneförrättningar, som vid soldattorp kunna ifrågakomma.

Herr Ekström har i sin vid utskottets utlåtande fogade reservation anfört ytterligare skäl för den af mig foreslagna förändringen, och jag anhåller att få på grund deraf och på grund af hvad jag nu anfört yrka bifall till nämnda reservation, som hufvudsakligen öfverensstämmer med min motion.

Herr Bruzelius: Herr talman, mine herrar! Af det föredragna utlåtandet torde kammaren hafva inhemtat, att det finnes i fråga om synen å indelta arméns soldattorp meddelad den bestämelse, att militärbefålet, »bör inom viss stadgad tid undersöka, huru åbon fullgör sin pligt att vårda och underhålla det honom tilldelta torp, dock utan rättighet att förelägga rust- eller rotehållare någon förbindelse, så framt han derå icke vill godvilligt ingå.» Om vid en sådan syn militärbefålet samt rust- och rotehållarne äro ense om hvilka reparationer eller byggnadsföretag, som å torpet skola göras, behöfves intet vidare. Uppstår det deremot tvist om rust- och rotehållares lagliga åligganden, hvilken tvist icke kan förekomma mellan andra än militärbefålet och soldaten, å ena, samt rust- och rotehållarne, å andra sidan, är det stadgadt, att dylika frågor »böra gå genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som, efter inhemtande af förhållandet genom af kronobetjente och två nämndemän, i kompanifullmäktiges närvaro, verkstald syn, eger i målet laglikmätigt förornande meddela.»

Då alltså laga syn å soldattorp skall företagas, så tillkommer den på militärbefålets hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande gjorda anmälan. Till följd af en dylik anmälan förordnar Kongl. Maj:ts befallningshafvande en kronobetjent — kronofogde eller länsman — att med biträde af två nämndemän förätta synen, med åläggande för kronobetjenten att inskicka syneprotokollet till Kongl. Maj:ts befallningshafvande för dess pröfning.

Vid en sådan af kronobetjent och nämndemän företagen syn

äro rust- och rotehållarne berättigade att vara närvarande. De kunna gifvetvis till protokollet inlägga sin gensaga mot ett från militärbefällets sida framställt anspråk, som af dem ogillas, eller mot synemännens uppfattning om för handen varande förhållanden med afsende å torpet. När sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande fått syneprotokollet tillgängligt för sin vidare pröfning, tager naturligtvis Kongl. Maj:ts befallningshafvande också hänsyn till hvad som vid synen förekommit. Det åligger då Kongl. Maj:ts befallningshafvande att godkänna eller ändra synen, och sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvandes beslut meddelats, utskickas detsamma till vederbörande för att tillställas rust- och rotehållarne till efterrättelse. Öfver Konungens befallningshafvandes beslut får klagan föras hos Kongl. Maj:t i landtförsvarsdepartementet. Instanserna i dylika synemål äro således nu endast två, nemligen Kongl. Maj:ts befallningshafvande och Kongl. Maj:t. Motionären anser emellertid, att Konungens befallningshafvandes befattning med dessa syner är obehöflig i de ofta förekommande fall, då rust- och rotehållare äro belåtna med synemännens bestämmelser; och då vidare dertill kommer, att, såsom motionären i motionen anmärker, Konungens befallningshafvandes beslut i dessa ärenden »vanligen» medför kostnad i form af lösen för resolutionen, genom hvilken kostnad den i och för sig redan tunga roteringsbördan ökas, finner motionären sig föranlåten att göra det förslag: »att Riksdagen täcktes i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande bestämmelser rörande syner å indelta arméns soldattorp, att syneprotokoll i de fall, då ingen klagan mot förrättningen inom föreskrifven tid framställes, må ega giltighet utan Konungens befallningshafvandes stadfästelse». Detta är den ena punkten; och den andra: »att åtminstone Konungens befallningshafvandes förordnande i dylika frågor må utan afgift tillhandahållas vederbörande rust- och rotehållare.»

Hvad nu beträffar första delen af skrifvelseförslaget, eller att synemännens protokoll i visst fall skulle ega giltighet, så har, såsom kammaren behagade finna, utskottet, med undantag af en ärad ledamot, af anförda skäl ansett, att det länder rust- och rotehållare till fördel och ingalunda till skada, att Konungens befallningshafvande sättes i tillfälle att i alla frågor om laga syn å soldattorp pröfva synens beskaffenhet, helst när en sådan pröfning, enligt utskottets uppfattning, bör meddelas utan kostnad för rust- och rotehållaren. Utskottet stödjer sin uppfattning i fråga om skyldighet för rust- och rotehållare att lösa expeditionen i ärendet på bestämmelsen i 10 § af kongl. förordningen angående expeditionslösen. I denna § 10 meddelas nemligen bestämmelse om hvilka som äro skyldige att hos embetsverken utlösa expeditioner. Dessa lösenskyldige äro: »kärande, sökande eller klagande». Då, som jag redan sagt, ifrågavarande syner tillkomma på militärbefällets anmälan, äro rust- och rotehållare alltså icke kärande, icke sökande, icke klagande. Med anledning af motionärens uppgift, att i vissa län skulle råda en annan uppfattning, och att rust- och rotehållare inom dessa län skulle få lösa ifrågavarande syneprotokoll, har utskottet ansett sig skyldigt att inhemta

Om ändring i
gällande be-
stämmelser
rörande syner
å indelta ar-
mens soldat-
torp.

(Forts.)

underrättelse om huru praxis i detta fall kan vara. Utskottet har vändt sig till vederbörande i icke mindre än tio län, belägna i de mest skilda orter i landet, nemligen till expeditionshafvande hos Konungens befallningshafvande i Stockholms, i Örebro, i Vesternorrlands, i Blekinge, i Vestmanlands, i Kronobergs, i Jönköpings, i Skaraborgs, i Upsala samt i Göteborgs och Bohus län. Från alla dessa tio län har det svar lemnats, att Konungens befallningshafvandes beslut i ärende af förevarande beskaffenhet expedieras utan lösen, och detta just till följd deraf, att rust- och rotehållare icke kunna anses lösen-skyldige, enär de äro hvarken kårande, sökande eller klagande.

Då motionären nu icke framställt annat yrkande än om bifall till reservationen, vill jag bemöta detta yrkande dermed, att om det blefve så, att det skulle stanna vid synemännens beslut, utan att dessa beslut behöfde underställas Konungens befallningshafvandes pröfning, så inträffar just hvad motionären velat förekomma med sin motion, eller att, om rust- och rotehållare icke äro belåtna med synemännens beslut, de måste hos Konungens befallningshafvande öfverklaga samma beslut; och då blifva de också skyldiga att lösa Konungens befallningshafvandes beslut, hvarförutom den olägenhet skulle uppkomma, att instanserna i dessa mål blefve tre i stället för, såsom nu är händelsen, allenast två.

Om det än i något län skulle praktiseras annorlunda än utskottet fått reda på, så kan ett dylikt enstaka fall ej vara anledning till en skrifvelse i ämnet. Utskottet har ansett sig icke behöfva höra efter i flera län än som skett, helst då utskottet i fråga om lösen för expedition af ifrågavarande slag har haft en tydlig lagbestämmelse att stödja sig vid.

På dessa och de i utlåtandet anförda skäl yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Vårgårda: Jag kan för min del icke gilla det beslut, utskottet kommit till, ty jag anser att motionären haft mycket goda skäl för sin motion. Må vara att man i andra län icke betungas med att betala lösen för ifrågavande resolutioner; men hos oss är förhållandet annorlunda. Jag har nyligen sjelf fått betala 7 (säger sju) kronor för två dylika resolutioner, och i den ort jag tillhör är befolkningen ganska missnöjd med att man nödgas betala sådana summor, som man förut aldrig varit van vid.

Utskottet har sagt, att »motionärens förmenande att rust- och rotehållare 'vanligen' få vidkännas lösen för Konungens befallningshafvandes förordnande eller resolution i ärendet ej kan delas af utskottet, som tvärt om, på goda grunder, håller före, att Konungens befallningshafvandes beslut i ärendet redan nu bör — och 'vanligen' också — meddelas utan någon kostnad för rust- och rotehållare. Till stöd härför vill utskottet åberopa det förhållande, att, på förfrågan hos vederbörande i icke mindre än 10 län, inom hvilka finnas ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, huru i fall som förevarande förfares, utskottet fått till svar, att Konungens befallningshafvandes beslut i ärende af den beskaffenhet, motionen afser, i dessa 10 län meddelas utan någon afgift för rust- och rotehållare.»

Bland dessa län kan åtminstone icke Elfsborgs län vara inbegripet, ty vi hafva der den tvetydiga äran eller förmånen att få betala lösen för alla dylika expeditioner. Då jag blifvit uppmanad att i min mån söka medverka till att denna börda borttages, så mycket hellre som i andra län dessa resolutioner lemnas gratis, yrkar jag afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande syner å indelta arméns soldattorp.
(Forts.)

Herr Ekström: Ut i min reservation har jag angifvit hufvudragen af min mening i denna fråga; och skall jag nu bedja att få i korthet framhålla de närmare skälen för min uppfattning, i hvad den samma afviker från utskottets.

Jag vill naturligtvis icke bestrida, att vid den tid, då hittills gällande bestämmelser angående de nu ifrågavarande synerna kommo till stånd, dessa bestämmelser möjligen hade skäl för sig. Men, mine herrar, vi få icke lemna ur sigte, att detta var i början af 1830-talet, således för omkring 60 år sedan och förhållandena hafva i väsentlig mån förändrat sig sedan dess. Det hörde ju då för tiden till undantagen, att våra allmogemän kunde skrifva eller ens läsa skrifvet. Och att de under sådana förhållanden finge hjälp att bevaka sina intressen, var ju både godt och väl. Nu mera har dock, som bättre är, upplysningen bland landets befolkning i allmänhet så förkofrats, att äfven allmogemän känna och förstå både sina skyldigheter och sina rättigheter, och därför hafva de nu ifrågavarande bestämmelserna lefvat öfver sig sjelfva, hvilket ock bevisas af det af motionären upplysta förhållande, att föreskrifterna i 1835 års kongl. skrifvelse flestades under en lång följd af år icke blifvit tillämpade, utan att man deraf förnummit någon den minsta olägenhet.

Detta synes också vara alldeles uppenbart, då man vet att vid synerna å soldattorpen, som förrättas af kronofogde eller länsman med biträde af två nämndemän, alla intressen äro representerade och bevakas af rotehållare och soldaterna sjelfva samt af kronan genom kompaniombudet. När då, såsom kanske i 999 fall bland tusen är händelsen, alla parter äro nöjda med förrättningen, hvarför skall då denna behöfva en särskild fastställelse, som hvarken gagnar eller har något annat skäl för sig, utan blott kan vålla olägenhet för rotehållaren, om fastställelse t. ex. låter vänta på sig, då skyndsamt vore af nöden. En ensam rotehållare eller ett enigt flertal delegare i en rote kan nog i dylikt fall i eget välförstådt intresse genast afhjelpa en brist, som med hvarje dag eljest blefve värre. Men i annat fall finge man afbida synens fastställande, under det skadan kanske mångdubblades till följd af dröjsmålet och den det närmast rörde, eller soldaten, kanske lede skada både till helsa och egendom.

Dylika exempel kan jag visserligen, som bättre är, icke återropa från den ort jag representerar, men de sakna nog därför ej sin motsvarighet i verkligheten. Skulle deremot någon gång skäl för missnöje med en syn förefinnas, så må ju rotehållaren klaga, då länsstyrelsen kommer i tillfälle att vara både kontrollerande och dömande myndighet. Här har visserligen af den föregående talaren invändts, att då blefve ju rotehållarne tvungna att utlösa protokoll såsom klagande part. Men först och främst lär det inträffa mycket sällan,

Om ändring i gällande bestämmelser rörande syner å indelta arméns soldat-torp.

och för öfrigt finnes ju intet som hindrar lagstiftningen att framdeles befria rotehållaren från denna utgift.

Jag hade visserligen önskat, att motionen varit af något större omfattning. Men i den form den föreligger och med afseende å det tillfälliga utskottets begränsade befogenhet, nödgas jag nu, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till min reservation. Dock skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på ett formellt fel, som jag begått vid affattningen af reservationen. Jag har nemligen i slutet af motiveringen sagt, att utskottet bort tillstyrka *Riksdagen* att aflåta en dylik skrifvelse, men vill jag nu rätta detta ord »Riksdagen» till »kammaren».

(Forts.)

Herr talman, jag tillåter mig anhålla om proposition på denna min framställning.

Herr Kihlberg: Herr talman! Alla ledamöterna inom utskottet voro ense derom, att stämpelbeläggning af Konungens befallningshafvandes ifrågavarande förordnanden var oberättigad, och vi vunno stöd för denna uppfattning deraf, att i de tio län, från hvilka utskottet inhemtat uppgifter härom, erhöles den upplysning, att man der icke ansett rust- och rotehållarne skyldige att betala någon stämpelafgift för dessa Konungens befallningshafvandes stadfästelser.

Reservanten har detta oaktadt påstått, att det skulle vara fördelaktigt för rotehållarne att slippa denna Konungens befullningshafvandes granskning af syneprotokollen. Jag kan icke fatta detta, ty för mig ter det sig ovilkorligen såsom en *fördel* för rust- och rotehållarne, då de utan någon kostnad kunna erhålla en dylik granskning. Det har visserligen sagts, att det vore alldeles obehöfligt, därför att hvarje rotehållare nog förstode att bevaka sina intressen och hade reda på sina skyldigheter, men jag tror dock att sådana fall kunna inträffa, der rust- och rotehållarne icke alltid känna till de lagar och författningar, som angå indelningsverket, så noga, att de verkligen kunna bevaka sin rätt, i synnerhet som det befäl, hvilket är närvande vid synerna, alltid varmt åtager sig soldaternas rätt och ofta utöfvar påtryckning på rotehållarne för att förmå dem att göra något mera än hvad de äro lagligen förpligtade till.

Derför anser jag att det i vissa fall är ganska behöfligt, att en granskning sker hos Konungens befallningshafvande, en myndighet, som väl vet hvad rotehållarne äro skyldiga och icke skyldiga till och som dessutom i dessa frågor är fullt opartisk.

Jag vill icke kasta någon skugga på de tjenstemän, som förrätta dessa syner, men ofta förordnas dertill helt unga män, såsom tillförordnade länsmän, hvilka vanligen äro alldeles obevandrade på detta område och därför ju lätt kunna begå ett misstag. Skall det då vara till skada för rust- och rotehållarne att kunna få ett sådant misstag rättadt, då det kan ske utan någon kostnad.

Reservanten har påpekat, att det för rust- och rotehållarne kan medföra ett olägligt dröjsmål att behöfva afvakta denna fastställelse. Häremot vill jag erinra, att om icke länsmannen, sedan han fått order förrätta en dylik syn, vore skyldig att inskicka protokollet till Konungens befallningshafvande, så vore Konungens befallnings-

hafvande icke i tillfälle att så noga öfvervaka, om länsmanen verkligen fullgjort ordern. Genom en länsmans försumlighet kan sålunda uppstå vida längre dröjsmål och större skada än den reservanten påpekade. Om deremot syneförrättaren har skyldighet att insända protokollet till stadfästelse, har Konungens befallningshafvande alltid möjlighet att vaka öfver att synerna ega rum inom behörig tid.

Konungens befallningshafvande hafva, såsom vi veta, skyldighet icke endast att tillse, att rust- och rotehållarne göra sin pligt, utan äfven att bevaka deras rättigheter, så att de icke af vederbörande befäl åläggas att göra för mycket. Derför äro de och berättigade att, sedan en sådan syn hållits, få in syneprotokollet och granska det, innan de gifva order till vederbörande kronofogde eller länsman, att låta verkställa de arbeten, som vid synen ådömts en försumlig rotehållare. Huru jag sålunda ser saken, kan jag icke finna annat än att det är till fördel för rust- och rotehållarne att Konungens befallningshafvande bibehållas vid denna skyldighet att granska dylika syner, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Williamson: Herr talman! Jag har blifvit delvis förekommen af den föregående talaren i hvad jag skulle yttra, men jag vill dock tillägga några ord.

Jag har sjelf en ganska lång erfarenhet i fråga om dessa saker, enär jag såsom kompanichef varit i tillfälle att iakttaga, huru dessa syner gått till, och jag tror att det vore mycket oklokt att skilja dessa syner från Konungens befallningshafvandes pröfningsrätt. Ofta är det icke gamla och erfarna länsmän, utan unga tillförordnade, som skickas att förrätta dessa syner, och då kompaniombudet ofta också kan vara en underofficer, utan någon större erfarenhet i dessa saker, så hafva icke sällan vid byggande af nya torp eller reparationer deraf mycket olika uppfattningar gjort sig gällande. Detta har gjort att klagomål ofta förekommit, hvilka ledt till det resultat, att rättelser måst i betydlig mån vidtagas af Konungens befallningshafvande.

Jag vill ock fästa uppmärksamheten på en annan sak. Hvad skall en kompanichef göra, om icke de reparationer, som föreskrivas vid synen, i rätt tid verkställas? Detta inträffar ganska ofta, och många gånger hjälper det då icke med en handskrifvelse till kronolänsmanen, ty den, som hållit synen, kan ju hafva varit blott tillförordnad och sedermera upphört med befattningen. Då måste man vända sig till Konungens befallningshafvande, och detta är egentligen den enda myndighet, som kompanichefen har att göra med. Jag tror för min del, att det vore mycket oklokt att nu göra någon ändring i denna sak, och tager jag mig därför friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björkman: Herr talman! Äfven jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag har aldrig kunnat fatta motionärens allvarliga mening med denna motion, och jag kan icke förstå, huru det i många fall skulle komma att gestalta sig, om hans yrkande bifölles.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande syner å indelta arméns soldattorp.

(Forts.)

Om ändring i
gällande be-
stämme-
lser rörande synen
å indelta ar-
mens soldat-
torp.

(Forts.)

Jag skall be att för herrarne få omtala ett särskildt fall. Det var en syn, som hölls å ett soldattorp de första dagarne i augusti för ett år sedan, och på grund af kontraktet mellan soldaten och rotehållaren skall, såsom herrarne veta, torpet vid nästa fardag vara i laga skick. Det beslöts då vid den synen, att nytt torp skulle uppbyggas och att det skulle vara i ordning till den 14 nästkommande mars. Detta var ju såsom hvar och en kan tänka sig alldeles orimligt, och Konungens befallningshafvande upphäfde äfven synesmännens beslut och gaf rotehållaren en tid af två år från nämnde dag för att göra torpet i ordning. Detta beslut blef sålunda rättadt, och det var ett vackert drag af Konungens befallningshafvande, men därför är det också bäst att hafva kvar en sådan myndighet att vädja till, då man har att göra med en despotisk kompanichef eller länsman.

Jag skall således be att få yrka bifall utskottets förslag.

Herr Ekström: Jag skall be att få till hvad jag förut sagt lägga endast några få ord för att bemöta de siste talarne.

Hvad beträffar herr Kihlbergs påstående, om osäkerheten att de här synerna komma att hållas i rätt tid, så kunna väl Konungens befallningshafvande i detta liksom i andra fall öfvervaka att deras tjenstemän göra sin skyldighet; göra de icke det, så blir det deras ensak, och denna anmärkning har således icke någon betydelse för frågan.

Gent emot herr Williamsons yttrande, att synerna kunde blifva dåliga och att detta då icke skulle kunna afhjelpas genom att skrifva och söka få rättelse, vill jag erinra, att rotehållarne eller kompanicheferna i dylika fall kunna anföra besvär hos Konungens befallningshafvande, som då utan tvifvel vidtager den rättelse, som omständigheterna påkalla.

Hvad för öfrigt beträffar det af herr Björkman omtalade fallet, så kunde äfven der rättelse hafva erhållits genom besvär hos Konungens befallningshafvande. Det kan väl icke vara skäl att bibehålla en olämplig lagbestämmeelse blott för några få undantagsfall, hvilka lätt kunna afhjelpas på annat sätt.

Jag anhåller fortfarande om bifall till min reservation.

Herr Erickson i Bjersby: Det kan nog tyckas, att förevarande fråga är af mindre vikt, och det är den ju egentligen också. Men jag vågar dock påstå, att den i ett afseende är af icke så ringa betydelse, nemligen i fråga derom, huru vida af principiella och rättsliga grunder skall vara nödvändigt, att Konungens befallningshafvande alltid skola fastställa det öfver syn å ett obetygligt torp hållna protokoll. Jag anser, i likhet med reservanten, att så ej är behöfligt. Äro parterna å ömse sidor nöjda med syneförrättningen, hvad tjänar då någon fastställelse till? Då behöfves ej någon vidare åtgärd. Och äro de icke nöjda, så klaga de i allt fall och måste ju då vända sig till Konungens befallningshafvande, ty det är ju icke meningen att beröfva Konungens befallningshafvande rätt att i första hand afgöra saken i händelse af klagomål. Om nu äfven, såsom utskottet framhållit, expedition i dylika mål vanligen lemnas utan lösen, så kunna dock genom den tid, som alltid åtgår, innan Konungens befallnings-

hafvande hinner meddela resolution i ärendet — förutsatt att parterna äro nöjda med synen och ej ämna öfverklaga den — vissa olägenheter uppstå såväl för rust- eller rotehållaren som för soldaten, ty icke gerna kunna några reparationer verkställas, förrän Konungens befallningshafvande fastställt synen. Då, som sagdt en jemförelsevis lång tid åtgår härtill, så kan hinder möta för reparationernas verkställande under den för de byggnadsskyldige lämpligaste tiden. De skola nemligen göras under en viss tid, hvilken föreskrifves vid synen. De byggnadsskyldige kunna sålunda blifva tvungna att fullgöra dem under den brådaste tiden af året, då arbetskostnaden är störst.

Då detta förslag icke skulle komma att skada någon, utan tvärtom blifva alla vederbörande till gagn, för Konungens befallningshafvande genom minskning i hans göromål — man pålägger denna myndighet ofta nya göromål, så att det är ju bra om man någon gång kunde minska dem — och för rust- och rotehållare samt till och med för soldaterna af skäl jag nämnt, vet jag icke, hvarför man skall frukta att vidtaga en så obetydlig åtgärd, som den motionären yrkat eller en sådan som öfverensstämmer med herr Ekströms reservation. Kan man förenkla handläggningen af en sak, utan att hvarken staten eller enskilde derigenom lida, så bör man aldrig draga i betänkande att vidtaga åtgärder i sådant syfte. Om en kompanichef funne, såsom herr Williamson sade, att vederbörande icke uppfylde sina skyldigheter att i laga tid verkställa reparationer och dylikt, kunde han ju ingå med anmälan derom till Konungens befallningshafvande, som i sådant fall finge infordra syneprotokollet från synförrättaren. Utskottets skäl för afslag anser jag temligen betydelselöst, ty har miss-tag blifvit begånget vid synen, så ombesörjer nog den lidande parten genom besvär att synen rättas, och de kostnader, som här af uppstå, har ju den klagande på förhand måst beräkna.

Jag kan icke finna annat, än att reservationen är med all billighet öfverensstämmande, och yrkar därför bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Till kammarens afgörande förelåg vidare Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om införande af engelska språket såsom obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier och fasta folkskolor.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr Chr. Bülow väckta motion n:o 9, icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Sedan denna utskotts hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Bülow: Uti ingressen till utskottets utlåtande säger utskottet, att jag i min motion begärt att engelska språket skulle blifva

Om ändring i gällande bestämmelser rörande synen å indelta armens soldattorp.
(Fort.)

Om införande af engelska språket såsom obligatoriskt läroämne vid folkskolelärareseminarierna m. m.

Om införande af engelska språket såsom obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier och fasta folkskolor. Jag har dock endast begärt, att engelska språket skulle blifva obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier. Huru dermed senare skulle ordnas i folkskolorna, har jag mycket litet yttrat mig om, ty frågan härom ligger tydligen mycket aflägsen. Jag har tänkt mig, att om engelska språket kunde blifva obligatoriskt läroämne vid folkskolelärareseminarierna, så skulle det ändå dröja tills den generationen af lärare, som nu tjenstgör i folkskolorna, gått undan, innan frågan, om engelska språket vid folkskolorna skall göras till obligatoriskt eller valfritt läroämne, kan pröfvas. Denna fråga tillhör således knappast den närvarande tiden att yttra sig om.

Utskottet har anfört, att i Norge kyrkodepartementet så ordnat saken, att engelska språket är valfritt läroämne i rikets folkskolor. Något mer har jag icke tänkt mig heller. Men om man ansett att det en gång skulle blifva valfritt ämne äfven vid folkskolorna, så fordras ju nödvändigt lärare, som kunna detta språk. Och att få engelska språket infördt såsom obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier föranleder icke synnerligt besvär, då lärarne der kunna undervisa i detta språk.

Utskottet medgifver också, hvad som är sant, att i utlandet anordnar man kurser i engelska, tyska och franska språken för lärare i folkskolorna. Vi hafva i vårt land utmärkta kommunikationer och lätta förbindelser med utlandet, men vi hafva med afseende å denna fråga stannat i eftertruppen, ty till dessa lätta kommunikationer fordras också hos bildade folk ökade kunskaper i lefvande språk.

Jag har nämnt engelska språket därför att, såsom vi veta, det är lättast att lära, har en lätt grammatika.

Man säger nu, att engelska språket väl kan behöfvas i Norge, men icke så mycket i Sverige. Hvad det beträffar, tror jag att det åtminstone i södra Sverige behöfves mycket väl, ty våra landtbrukare der afyttra sina produkter till England och klaga ofta öfver att de icke kunna resa öfver till England för att sjelfva afsätta sina produkter, utan tvingas till följd af sin bristande språkkunskap att begagna danskarne såsom mellanhänder för sina affärer på England. Säkert är, att man i Danmark har mycket större språkkunskap än i Sverige, och många af våra köpmän måste, därför att de icke hafva tillräcklig kunskap i lefvande språk, ligga i händerna på danskarne och genom dem skaffa sig de varor de behöfva från utlandet.

På dessa nu anförda skäl tror jag, att det lilla jag begärt, eller att engelska språket skulle blifva obligatoriskt läroämne i rikets folkskolelärareseminarier för att, när nuvarande generation af folkskolelärare gått undan, kunna upptagas såsom valfritt ämne vid folkskolorna, är af behöfvet påkalladt, och jag vill därför be att få yrka bifall till min motion.

Herr Hammarlund: Jag ber att först få fästa uppmärksamheten derå, att motionären yrkat, såsom det uttryckligen heter i motionens kläm, »att engelska språket införes som obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier och sedan, i

den mån skolärare kunna undervisa i detta språk, detsamma ock måtte blifva ett antaget läroämne i rikets fasta folkskolor.»

Om med detta uttryck »ett antaget läroämne» icke afses, att ämnet skulle blifva obligatoriskt, ligger ingen mening uti motionen, ty att fatta beslut om att ämnet får blifva »valfritt» är alldeles öfverflödigt, då församlingarne redan nu måste anses hafva en sådan frihet.

Jag tror för öfrigt, att utskottet anfört fullgiltiga skäl för sin afstyrkande hemställan. Så länge folkskolorna icke stå högre än de för närvarande i allmänhet göra i vårt land, tror jag att det är något för tidigt att tala om införande af främmande språk vid dem. Låt oss först se till, att alla få lära sig behandla modersmålet på rätt sätt.

Utskottet har icke bestridt, att det kan finnas enstaka platser i vårt land, der det vore lämpligt att engelska språket gjordes till valfritt ämne i folkskolorna, men utskottet har ansett, att man här liksom i Norge borde öfverlåta åt de kommunala myndigheterna att derom fatta beslut, och så vidt utskottet kunnat finna, är det ingenting som hindrar en församling att, om den så önskar, införa undervisning i folkskolan af ett eller annat främmande språk. Något skäl för statsmagterna att ingripa föreligger alltså ej nu.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Peterson i Boestad: Motionären säger i slutet af sin motion: »Särskildt böra allmogens representanter i Riksdagen behjerta det behof, denna motion afses att afhjelpa.»

För min del tror jag, att denna motion är väckt åtminstone ett hundra år för tidigt. Det är mycket lämpligare, att barnen i folkskolan lära sig sitt modersmål någorlunda väl, än att man i undervisningen inblandar främmande språk och genom läsning af engelska språket uppmuntrar emigrationen.

Att här tillämpa norska förhållanden passar icke, ty Norge har stor sjöfart på England och dessutom turistleder.

Jag yrkar afslag å motionen.

Herr Bülow: Herrarne må icke förundra sig öfver, att man blir förlägen, när herr Peterson i Boestad drar fram det vanliga papperet och läser upp hvad der står, ty det är så dräpande, att man väl kan blifva försagd. Men han kan väl ändå inte begära, min käre Peterson, att jag skall vänta i hundra år, innan jag återkommer med denna sak, ty det händer väl att jag kommer något förr.

Hvad beträffar, att antagandet af motionen skulle befordra utvandringen, så tycker jag att det är besynnerligt, att herr Peterson ser något ondt i en ökad språkkunskap. Det är väl sant, att äfven odling kan medföra något ondt, men odling är dock i sig sjelf något stort och har alltid något stort med sig.

Jag trodde för öfrigt, att jag skulle få röna allvarligt motstånd bland landtmännen mot min motion. Man har sagt, att det icke vore lätt att i kulturfrågor komma fram med motioner i denna kammar. Men det har icke alltid varit så, utan här hafva många motioner, som rört kultur och utveckling, segrat. Vilja vi följa med

Om införande af engelska språket såsom obligatoriskt läroämne vid folkskolelärareseminarierna m. m.

(Forts.)

Om införande af engelska språket såsom obligatoriskt läroämne vid folkskolelärareseminarierna m. m. i kultur och hafva gagn af våra kommunikationer, böra vi öka våra språkkunskaper och försöka hålla oss jemnsides med våra grannfolk, särskildt med danskarne, som på alla områden gå förbi oss, därför att de äro mer språkkunniga och till följd häraf taga försteget för oss i alla affärer och blifva våra mellanhänder.

Om jag hade lefvat i herr Petersons i Boestad hemtrakt, hade jag väl icke väckt denna motion, ty der är väl behofvet icke synnerligt stort, men i södra Sverige är det så mycket större. Just landtmännen der hafva talat om såsom en stor brist att de icke kunna engelska. Det kostar dem mycket, att de icke kunna resa öfver till England, dit resan särskildt från Malmö är så lätt, och der sjelfve förmedla försäljningen af sina produkter. Jag är säker på, att detta språk skulle för dessa landtmän vara af större nytta än både bibeln och katekesen, i den utsträckning åtminstone som de nu få läsa dem, fastän katekesen är en mer inhemsk vara, som väl önskas tullfri utaf åtskilliga af dem, som här läsa upp papper för oss. Men säkert är, att jag vidhåller mitt påstående i min motion. Och segrar icke det lilla jag nu begärt, nemligen att lärarne i folkskolelärareseminarierna skola åläggas att undervisa dem, som utgå från seminarierna, i engelska språket, så att dessa kunna i framtiden i sin ordning lemna sådan undervisning i folkskolorna, så tror jag i alla fall att min motion varit berättigad.

(Forts.)

Herr talman, jag yrkar bifall till motionen.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 10.

Om ändring i §§ 5 och 6 regeringsformen.

Härefter företogs handläggning af konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 5 och 6 regeringsformen.

Motionären, herr *A. V. Ljungman*, hade uti ifrågavarande inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 2, hemställt, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändring af §§ 5 och 6 regeringsformen att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling, nemligen:

§ 5.

Statsrådet skall bestå af *elfva* ledamöter, bland hvilka Konungen utnämne en att vara statsminister och statsrådets främste ledamot. Desse ega att alla i statsrådet förekommande ärenden öfvervara. Ej må fader och son eller bröder på en gång vara ledamöter af statsrådet.

§ 6.

Af statsrådets ledamöter skola *åtta* vara chefer och föredragande, hvar för sitt departement, nemligen:

ministern för utrikes ärendena för utrikesdepartementet,
en chef för justitiedepartementet,

en för landtförvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för armén,
 en för sjöförvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan,
 en för civildepartementet,
 en för finansdepartementet,
 en för ecklesiastikdepartementet samt
 en för samfärdselsdepartementet.

Om ändring i §§ 5 och 6
 regeringsformens.
 (Forts.)

Den närmare fördelningen af ärendena departementen emellan bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation afgifvits af herrar *Ljungman*, *Björkman*, *Boström* i Bodbyn, *Dahn*, *Johansson* i Bollnäs, *Wikstén*, *Hedin* och *Nilson* från Lidköping, som ansett, att utskottet bort med anledning af motionen hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla, det Kongl. Maj:t, efter förnyad pröfning af frågan om lämpligaste antalet af och benämningarna å statsdepartementen, dervid icke blott inrättandet af ett nytt departement för samfärdseln och närstående ärenden utan äfven förenandet af landtförvars- och sjöförvarsdepartementen till ett departement borde tagas i öfvervägande, täcktes till Riksdagen afgifva den proposition om ändring af regeringsformens 6 §, hvartill denna pröfning kan föranleda;

samt af herr *Elowson* mot vissa delar af motiveringen.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Ljungman*: Då, såsom herrarne kunna finna af betänkandet, de flesta af kammarens ledamöter inom konstitutionsutskottet reserverat sig mot det slut, hvartill utskottet kommit, anser jag mig vid frågans behandling här i kammaren böra yttra några få ord.

Då departementalstyrelsen infördes år 1840 och § 6 i regeringsformens erhöi sin nuvarande lydelse, skedde det på Riksdagens initiativ. Sedan dess hafva åtskilliga förslag blifvit väckta om förändring af nämnda § i den riktning, att man skulle erhålla ett nytt departement antingen för samfärdsel och allmänna arbeten eller för allmänna arbeten och näringarne, ehuru för öfrigt med alldeles liknande syfte. Af dessa förslag är tvifvelsutän det äldsta det bästa eller det, som framkom, innan den häftiga striden om kommerskollegii indragning utbröt, en strid som förvirrade denna fråga.

Utskottets majoritet har framställt den anmärkningen, att för-

Om ändring
§§ 5 och 6
regerings-
formen.
(Forts.)

i hållandena nu äro annorlunda än 1857, då Kongl. Maj:ts första proposition i detta ämne för Rikets ständer framlades. Ja, det vill jag visserligen medgifva, att förhållandena äro förändrade; men jag anser att de äro det på ett sätt, som talar för min motion och icke mot densamma. Utskottet framhåller nemligen, att man nu skulle i statsdepartementen fått byråer med »fackkunskap» egande personer, hvilket skulle göra en förändring af departementsindelningen onödig. Ser man likväl efter, huru det förhåller sig i det departement, som frågan närmast gäller, eller civildepartementet, så skall man finna, att byråerna äro så få och de ärenden, som hvarje byrå har att handlägga, så olikartade, att det icke kan blifva fråga om någon egentlig »fackkunskap», utan endast om en i hög grad uppdrifven embetsmannarutin.

Vidare säge. utskottet, att regeringen i de för alla förvaltningsgrenar inrättade centrala embetsverken erhållit en hjälp, som bör göra den ifrågasatta förändringen obehöflig. Om man åter i detta afseende ser efter, hurudana förhållandena äro, så finner man, att af de 5 centrala embetsverk, som hafva att behandla ärenden rörande samfärdsel eller allmänna arbeten, så funnos 4 (eller kommerskollegium, poststyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt telegrafstyrelsen) redan år 1857 och det 5:te (eller jernvägsstyrelsen) var under bildande. Utskottets majoritet tyckes äfven antaga, att allt är så väl bestäldt, då det säger i betänkandet, »att vi för behandlingen af alla de frågor, som beröra detta intresse, redan äga särskilda centrala embetsverk, hvilka genom chefen för civildepartementet kunna få samtliga sina behof och önsksningar hos Konung och Riksdag framställda.» Här synes likväl utskottets majoritet hafva förbisett, att de centrala embetsverk, som hafva med samfärdseln att beställa, höra under olika statsdepartement, nemligen post- och telegrafstyrelserna under finansdepartementet, men jernvägsstyrelsen under civildepartementet, samt att det händt, att olika uppfattning rörande för samfärdseln gemensamma angelägenheter gjort sig gällande inom dessa båda statsdepartement.

Hvad som talar mest för den motion, jag afgifvit, synes mig dock vara den omständigheten, att samfärdseln är för år ökat i den grad, att det allt mer och mer kräfvcs *enhet och kraft i ledningen*, en enhet, som icke kan existera, så länge samfärdselns angelägenheter skola vara delade mellan 2 olika statsdepartement, och så länge det under dem finnas verk, som handla efter olika grundsatser. Det *samarbete*, som här är så nödvändigt, lärers näppeligen kunna vinnas på annat sätt än genom att förlägga samtliga hithörande angelägenheter under ett och samma departement.

Utskottets flertal har vidare i utlåtandet meddelat, att det saknat nödiga insigter för att bedöma denna fråga. Ja, helt visst är det lika sant som beklagligt, att så är förhållandet, men det är icke något skäl att anföra *mot* motionen. När Riksdagen hade insigt nog att först föreslå och derefter 1840 besluta en så stor förändring som departementalstyrelsens införande, och då konstitutionsutskottet senare ansett sig kunna både bedöma och behandla samt till Riksdagen inkomma med förslag i frågan, så finner jag för min del icke

något skäl, hvarför icke så äfven nu kunnat ske, i synnerhet som den fråga som nu föreligger, blifvit föremål för utredning i icke mindre än 3 kongl. propositioner och åtskilliga motioner.

De här ifrågavarande ärendena utgöra för öfrigt den *största och mest betydande grupp af ärenden*, som inom rikets statsförvaltning förefinnes, utan att hafva fått en särskild egen målsman inom Konungens råd, hvidan utskottets invändning, att det icke vore klart, att »det företrädesvis skulle vara just kommunikationsväsendet, som borde få plats inom det nya statsdepartementet», icke heller lär vara befogad.

Hvad utskottet vidare yttrar i afseende derå, att jag i mitt förslag till förändring af § 6 regeringsformen uteslutit det nu befintliga stadgandet, »att bland de 3 statsråden utan departement minst 2 böra hafva förvaltadt civil beställning», så vill jag endast påpeka, att detta är ett gammalt förslag. De kongl. propositionerna af 1868 och 1885 hafva båda föreslagit denna uteslutning, och det a det enkla skälet, att denna bestämmelse i sjelfva verket är temligen betydelselös och af så ringa värde, att den snarare är till hinder än till gagn. Ser man efter i statskalendern, huru ofantligt både många och olikartade samt föga betydande civila beställningar som nu finnas, så blifver genast klart, att bestämmelsen i fråga icke innebär någon den ringaste garanti vare sig för insigter och erfarenhet eller för att besvärsmålen skola blifva bättre behandlade, om denna bestämmelse kvarstår än om den uteslutes.

Utskottets majoritet slutar med att framhålla, att det skulle föranleda åtskilliga kostnader, om motionen bifölles. Ja, det kan icke bestridas, att, för den händelse motionen bifölles utan förändring och blefve grundlag, det kunde medföra åtskilliga kostnader; men dessa skulle i alla fall blifva ringa i jernförelse med de förmåner, äfven i ekonomiskt hänseende, som en bättre anordning i afseende å den högsta ledningen af samfärdselns offentliga angelägenheter skulle medföra.

Ty det är gifvet, att om man med verklig framgång vill vara *sparsam* för att hindra skattebördornas ökande, men med de nu utgående skatterna åstadkomma största möjliga resultat, så måste initiativet dertill komma från regeringen, som inom sig behöfver sakkunniga personer för att kunna anordna de olika grenarne af förvaltningen på bästa sätt. Emellertid föreligger i detta fall en möjlighet, såsom reservanternas förslag utvisar, att kunna vinna det resultat, som närmast åsyftas, äfven utan att öka antalet af departementen eller öka kostnaderna. Men då godkännandet af ett sådant förslag som det föreliggande alltid skulle innebära en *förändring* i statsregleringen, så kan det vara en fördel, att en proposition i ämnet kommer från regeringen, och att således initiativet toges af densamma, hvarför också de flesta af kammarens ledamöter i utskottet uti till utlåtandet fogad reservation hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla, det Kongl. Maj:t, efter förnyad pröfning af frågan, täcktes till Riksdagen afgifva den proposition om ändring af regeringsformens 6 §, hvartill denna pröfning kan föranleda. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Om ändring i §§ 5 och 6 regeringsformen.
(Forts.)

Om ändring i
§§ 5 och 6
regerings-
formen.
(Forts.)

Herr Hedin: Jag skall också, herr talman, anhålla, att kammaren måtte fatta sitt beslut i enlighet med det förslag, som blifvit framställt af åtta reservanter från denna kammare.

Såsom kammaren af reservationen behagade inhemta, hafva dessa reservanter icke tänkt sig, att det skulle blifva nödigt att öka antalet medlemmar i statsrådet därför, att ett nytt statsdepartement blefve inrättadt, utan de hafva tänkt, att man väl skulle kunna bibehålla det nuvarande antalet, derest man skrede till den redan förut i denna kammare ifrågasatta och enligt min tanke högst nyttiga åtgärden att sammanslå de båda försvarsdepartementen och ställa dem under en enda persons ledning, hoppandes jag för öfrigt, att den förändringen, när den en gång kommer att ske, måtte draga med sig en annan förändring, att det blir en civil i stället för en militär försvarsminister. Vi reservanter hafva därför tänkt oss, att antalet af 7 departement icke skulle behöfva ökas, men deremot att genom en nödig ändring i grundlagen en bättre fördelning af regeringsärendena skulle kunna åstadkommas.

Utskottet har i sitt utlåtande hufvudsakligen fästat uppmärksamheten vid civildepartementet, men deremot såsom det synes mig nästan helt och hållet glömt bort, att det finnes ett annat departement, som i ännu högre grad kräfver, att en utsöndring derifrån sker af ärenden, som icke passa rätt väl tillsammans med dem, som utgöra hufvudmassan af till detta departement hörande regeringsangelägenheter. Det är nemligen ecklesiastikdepartementet, under hvilket en så oändligt stor mängd af olikartade ärenden äro förenade.

När utskottet säger — och det tyckes vara ett af utskottets hufvudskäl — att »vid regeringsärendenas behandling regeringen i de nu på *alla* förvaltningens grenar inrättade centrala embetsverken eger en hjälp, som» etc., så har utskottet der upplyst om någonting, som hittills varit obekant för samtliga svenska rikets inbyggare.

Hvad kan det vara för ett centralt embetsverk, som skulle stå ecklesiastikdepartementet till tjänst och vara det till hjälp vid behandlingen af undervisningsväsendets ärenden, hörande till mångfaldiga grenar från och med småskolorna der nere ända upp till universiteten, från och med de allmänna läroverken till de tekniska högskolorna o. s. v. — hvar finnes detta centrala embetsverk, som der går regeringen till handa? Jag vet det icke; utskottet deremot måste veta det, och det skulle hafva varit en dyrbar upplysning för oss andra att få höra något derom. Det är alldeles säkert, att utanför den majoritet af utskottet, som dikterat detta utlåtande, finnes icke en människa i Sveriges rike, som vet hvar detta embetsverk verkligen finnes, och ecklesiastikdepartementet behöfver utan tvifvel lika väl som civildepartementet få ärenden utsöndrade från sitt nuvarande verkningssområde.

Vidare bör man icke fördölja för sig, att om civildepartementet blir af med ungefär de ärenden, som den ärade motionären tänkt sig förlagda till ett nytt samfärdseldepartement, så skulle man inom civildepartementet finna utrymme för behandling och bearbetning af de frågor, som utan tvifvel under de närmaste decennierna, under det närmaste halfva eller hela seklet komma att tränga de flesta andra

ärenden i bakgrunden, nemligen arbetarlagstiftningens mångfaldiga, Om ändring i §§ 5 och 6 regeringsformen. (Forts.)
 mångartade, mycket invecklade och svåra frågor.

När utskottet säger, att initiativet i frågor som den förevarande helst bör komma från regeringen, så har utskottet mot sig den praktiska erfarenheten allt ifrån vår grundlags stiftande. Såsom motionären nyss nämnde, så tillkom den nuvarande organisationen af statsrådet på Riksdagens initiativ. Det kan vara skäl att litet närmare påminna sig, huru dermed gick till. Frågan om förändring i statsrådets organisation, sådan som denna blifvit stadgad af 1809 års grundlagsstiftare, daterar sig från 1823 års riksdag. Det första initiativet är ett förslag, som då framställdes af ett särskildt utskott, som hade att behandla frågan om reorganisation af styrelseverken, detta med anledning af *dels* motioner och *dels* ett genom en kongl. skrivelse till Riksdagen öfverlemnadt och till särskilda utskottet remitteradt betänkande af en särskild komité. Med anledning af de förslag till grundlagsändringar, som framlades af detta särskilda utskott, utarbetade konstitutionsutskottet redan 1823 i hufvuddrag det förslag till ny organisation af statsrådet, som sedermera blef antaget 1840. Förslaget kom nemligen igen på konstitutionsutskottets initiativ 1834 i något förändradt skick, hvilade så till 1840—41 års riksdag, antogs då af samtliga 4 stånden, framlades för Kongl. Maj:t till sanktion; och denna organisation, den tog Kongl. Maj:t fullfärdig, fullt utarbetad ur Riksdagens hand och gaf den sin sanktion.

Sedermera, är det manne på Kongl. Maj:ts initiativ, som den enligt mångas uppfattning synnerligen viktiga förändring genomfördes, hvarigenom vi fingo statsministersemetet — en sorts konseljpresident — här i landet? Nej, visst icke. Dess införande ifrågasattes flere gånger i Riksdagen, och slutligen blef det också en enskild motionärs af konstitutionsutskottet förordade förslag till grundlagsändring, som 1876 framlades för Kongl. Maj:t och vann sanktion. Och det var äfven Riksdagens initiativ, som 1885 ledde till den ombildningen af den ministeriella konseljen.

Såsom statsrådet organiserades 1809 af Riksdagen utan Kongl. Maj:ts hjälp, så gjordes det sålunda om år 1840, efter att i Riksdagen 1823 och 1834 derom väckts förslag utan någon Kongl. Maj:ts hjälp; och de två ytterligare förändringar, mer eller mindre viktiga, som jag nyss nämnde, hafva ock utgått från konstitutionsutskottets och Riksdagens initiativ. Utskottets nämnda skäl väger alltså i sjelfva verket i mina ögon mycket litet. Och med sådana prejudikat för sig bör Riksdagen icke i följd af öfverdrifven anspråkslöshet eller i följd af lika öfverdrifven tilltro till Kongl. Maj:ts högre förstånd och visdom athålla sig från att göra, hvad Riksdagen sjelf finner vara riktigt.

Nu begäres ju för öfrigt i denna reservation intet mer, än att Kongl. Maj:t måtte taga frågan i förnyadt öfvervägande. Det synes mig i alla händelser, som om Riksdagen hade faktiska skäl både att bifalla förslaget och att göra det utan att dermed anse sig hafva gått Kongl. Maj:ts initiativrätt för nära.

Jag anhåller om bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Höjer, Gumælius, Linder, Anderson* i *Hasselbol, Olsson* från Stockholm och *Nilson* från Lidköping.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner, *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till reservanternas yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen hafva flertalets röster för sig. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som, med afslag å konstitutionsutskottets hemställan i nu föredragna utlåtandet n:o 1, bifaller den af herr Ljungman m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets omförmälda hemställan.

Röstsedlarne uppräknades i vanlig ordning och visade 109 ja mot 76 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 11.

Ang. ändringar i landstingsförordningen.

Föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 18, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Punkten 1.

Bifölle.

I *punkten 2* hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *J. Eliasson* i Skuttungeby väckt motion, n:o 23, om ändring i §§ 3 och 9 af ofvanberörda förordning icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Herr *Eliasson* i Skuttungeby: Herr talman, mine herrar! Lagutskottets nu föredragna utlåtande, hvaruti utskottet afstyrker bifall till min motion angående tillägg i landstingsförordningen, har gifvit mig anledning att deremot framställa några betänkligheter.

Gällande föreskrifter om val af landstingsmän bestämma, att sådana val skola ske i städer, der stadsfullmäktige ej finnas, af allmän rådstuga, och å landet, der häradet utgöres af en enda kommun, vid

kommunalstämma. Dessa val kunna efter min uppfattning icke få annan benämning än omedelbara. Det föreskrifves ock, att i stad med stadsfullmäktige skola dessa välja landstingsmän, och att i härad eller tingslag, som innefattar flera än en kommun, skola landstingsmän väljas af valmän som å kommunalstämma blifvit utsedde. Besynnerligt synes det mig, om dessa sist nämnda val icke skola hänföras under benämningen medelbara. Underligt förefaller det mig ock, att landstingsmannaval i städerna kunna kallas endast omedelbara, ehuru de verkställas på två olika sätt. Skilnaden emellan de val som verkställas af stadsfullmäktige och dem som ske af landsbygdens valmän är ju icke större, än att i förra fallet, eller då det väljes i stad, hafva stadsfullmäktige på samma gång fått andra uppdrag, då deremot landsbygdens valmäns rätt är inskränkt till endast landstingsmannavalet. Det må sägas hvad som helst derom, men en berättigad tvekan kan man dock ha, om ett val till landstingsman af stadsfullmäktige kan kallas omedelbart, då det är ostridigt, att stadsfullmäktige, för att vara valberättigade, af allmänna rådstugan blifvit dertill förut valde, och man äfven måste taga i betraktande, *hvilka* — staden eller dess fullmäktige — som landstingsman har att representera.

Ang ändringar i landstingsförordningen.
(Forts)

Som bekant innehåller 9 § af landstingsförordningen bestämmelser om att vid *medelbara val* en andra omröstning skall företagas i de fall, der vid den första bestämd röstöfvervigt icke erhållits. Man kan icke gerna antaga annat, än att lagstiftarens mening med denna bestämmelse varit att ej åt slumpen eller lottningen öfverlemnas afgörandet af så viktiga val, när det kan undvikas. Är sådan åtgärd nödig för landsbygdens valmän, hvilka för många härad äro ganska få — i Upsala län finns ett härad med endast 4 valmän —, så borde den vara lika nödig för städernas fullmäktige, hvilka till antal skola utgöra minst 20. Om utskottets tolkning af hithörande föreskrifter skulle följas, så får icke inom stadsfullmäktige en andra omröstning företagas, äfven om alla fullmäktige röstade på hvar sin; men för landsbygdens färre valmän äro två omröstningar nödiga, då splittring uppstår. Det är dessutom för mig alldeles oförklarligt att, om landstingsförordningen vore så tydlig som utskottet förmenar, den 9 § tillämpats i så många år och i många städer samt vunnit landstingens godkännande. Jag kan icke annat än stå undrande och spörjande vid sådana förhållanden.

Stöd för min åsigt, att stadsfullmäktiges val af landstingsmän kunna kallas medelbara, har jag dessutom trott mig finna i en akademisk afhandling med titel: »Studier öfver det nuvarande svenska landstinget, af Hugo Blomberg», hvilken i fråga om formaliteterna vid landstingsmannaval anför: »Vid de medelbara landstingsmannavalen deremot röstas per capita af valmännen, elektorerna eller stadsfullmäktige, och alltid med slutna sedlar.» Detta är visserligen ingen lag, men det är ett uttalande af vetenskapsmannen och forskaren, hvarpå jag icke kan neka mig att fästa afseende.

Det är en annan omständighet, hvarpå min uppmärksamhet blifvit fästad, och som kanske torde förtjena tagas i betraktande för flera än den, som äfven föreställer sig det värsta. Efter hvad jag förut nämnt,

Ang. ändringar i landstingsförordningen.
(Forts)

är det i många städer som 9 §:s föreskrifter blifvit vid landstingsmannanaval följda, och jag föreställer mig det icke vara så lätt för dessa att utan en lagförändring frångå förut följd praxis. Hvad kan då inträffa? I den ena staden välja fullmäktige på ena och i annan stad på andra sättet. Vid fullmagtsgranskningen vägrar landstinget sitt godkännande af det på ena eller andra sättet hållna valet. Landstinget har ingen tydlig lag i ty fall att rätta sig efter; men det har pröfnings- och beslutanderätt. Då klagomål emot landstingets beslut i sådana fall icke är tillåtet, så måste ju en villervalla uppkomma. Det förefaller mig därför vara en nödvändighet att få lagbestämmelsen om medelbara val så klar och tydlig, att den icke kan tolkas på mer än ett sätt.

Fortfarande hyser jag den åsigten, att landstingsförordningen i fråga om val af landstingsmän i städerna, der stadsfullmäktige finnas, har tolkats och kan tolkas olika. Och då mitt huvudsyfte med motionen är undvikandet af långvariga debatter vid landstingens fullmagtsgranskning samt en oviss utgång deraf, och enär min motion icke afser annat än att få ett tydligare uttalande i lag om de formaliteter, som af stadsfullmäktige böra vid landstingnamansval iakttagas, vågar jag, som fått mig bekant, att i Första Kammaren, hvarest frågan nu är under behandling, återremiss skall sättas i fråga, äfven här yrka återremiss.

Herr Lilienberg: Inom lagutskottet vore alla ense derom, att då man jemförde stadgandena i vissa paragrafer i landstingsförordningen, särskildt §§ 3 och 5, med hvarandra, så vore det uppenbart, att landstingsmannaval, som förrättas af stadsfullmäktige, vore att betrakta såsom omedelbara val. Till stöd för denna tolkning kan särskildt åberopas 3 §, deri det heter, »att val af landstingsman för stad skall verkställas efter de för val till kommunalbefattningar derstädes gällande föreskrifter»; och såsom vi veta, verkställas också valen till kommunalbefattningar af stadsfullmäktige. Men utskottet fick ett ytterligare stöd för sin uppfattning, att landstingsförordningen härutinnan vore tydlig och klar, af allmänna besvär- och ekonomiutskottets betänkande vid 1859—60 års riksdag, då Kongl. Maj:t till Riksdagens yttrande framlade det förslag till de nya kommunallagarne, som var uppgjort af dertill särskildt förordnade komitérade. Nämnda utskott yttrar sig på följande sätt: »Den nya kommunalinstitutionen, landstinget, som för hvarje län skall ega att rådslå och besluta om dess gemensamma angelägenheter i afseende på den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars förkofran, kommunikationsväsendet, helsovården, undervisningen o. s. v., består enligt de komitérades förslag af representanter från länets samtliga såväl städer som härader eller tingslag. Städernas representanter väljas omedelbart af allmän rådstuga eller stadsfullmäktige, landets åter i allmänhet medelbart inför häradersrätten genom elektorer från de särskilda kommunerna, men om någon sådan omfattar ett helt tingslag, väljer den omedelbart». Man ser häraf, hurudan uppfattningen var då, innan denna lag tillkom och under de förberedande förhandlingarna angående densammas antagande, och

som jag nämnde ansåg utskottet, att denna tolkning äfven vann stöd af sjelfva författningen.

Ang. ändringar i landstingsförordningen.
(Forts.)

Jag hemställer därför om bifall till lagutskottets afstyrkande förslag.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

I denna punkt hemställde utskottet, att herrar *Ollas A. Ericssons* och *D. Perssons* i Tällberg motion, n:o 144, med förslag till ändringar i vissa delar af ifrågavarande förordning, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr *Ollas A. Ericsson* yttrade: Jag skall för närvarande taga mig friheten att yrka återremiss af utskottets i denna punkt afgifna betänkande. Jag gör detta i syfte dels att få ett *fullständigt* svar på de i motionen gjorda framställningarna och dels att utskottet måtte komma i tillfälle att åtminstone förskaffa sig kännedom om huru många motioner, dess betänkande egentligen omfattar. Det synes nemligen som om utskottet i föreliggande punkt icke varit på det klara i det afseendet. Vår motion innefattar tvenne alternativ. Det ena af dessa alternativ har utskottet i sin motivering helt och hållet tappat bort, under det att utskottet i klämman gifvit vår framställning rang af flera motioner. Ett dylikt förfaringssätt är åtminstone icke för mig tillfredsställande.

Beträffande utskottets motivering i öfrigt skall jag för närvarande icke inlåta mig derpå, utan först sedan utskottet lemnat ett ordentligt svar på vår framställning skall jag försöka att hålla en vidräkning med dess utlåtande.

För närvarande inskränker jag mig alltså till att yrka återremiss och anhåller, att Kammaren måtte till detta yrkande lemna sitt bifall.

Herr *Lilienberg*: Som kammaren torde finna, har jag varit skiljaktig i fråga om den motivering, som utskottet använt för att komma till sitt afstyrkande utlåtande; men jag har varit ense med utskottet i det slut, hvartill utskottet kommit.

Jag anser, att det omedelbara valsättet har ett gifvet företräde framför det medelbara, när det gäller politiska val. Afvenså tror jag, att det kan hafva företräde framför det medelbara valsättet, när det gäller val till landstingsmän. Jag tror därför att motionen har framtiden för sig, men jag anser densamma vara för tidigt väckt. Så länge nemligen vi icke hafva den kommunala rösträtten på landet begränsad, skulle enligt min uppfattning icke vinnas mycket med bifall till motionen.

Hvad städerna beträffar, så får jag säga, att jag delar utskottets uppfattning, att stadsfullmäktige äro en valkorporation, väl så bra som den allmänna rådstugan, om ock efter annan röstgrund, när det gäller att välja stadens medlemmar i landstinget, men med landet är det

Ang. ändringar i landstingsförordningen.
(Forts)

annorlunda. Sålänge den kommunala rösträtten der icke är begränsad, har denna omständighet till följd en stor likgiltighet för kommunala angelägenheter. Man kan derför lätt tänka sig, att om motionärens förslag vore lag, så kunde det inträffa, att endast några få, som hafva ett större fyrktal, komme att bestämma öfver landstingsvalen. Å andra sidan är det betänkligt att, när inom vissa valdistrikt finnas några få, men mycket stora kommuner vid sidan af en eller flera smärre, boritaga det tillfälle till en sammanjemkning mellan olika meningar, som för närvarande förefinnes, då valet sker genom elektor.

Jag anser, som sagdt, denna fråga vara för tidigt väckt, enär dessförinnan den kommunala rösträtten först bör begränsas; men sedan en gång detta skett, tror jag frågan kan hafva en framtid för sig.

Herr Erickson i Bjersby: Äfven om den föreliggande motionen återremitteras till utskottet, läser icke motionären herr Ollas A. Ericsson kunna påräkna ett fullständigare svar, än han redan i utskottets nu föreliggande betänkande fått. Utskottet har ingalunda, såsom han ville göra troligt, förbisett det ena af motionärernas alternativa förslag, utan utskottet har svarat på begge förslagen. Om nämnde motionär läser igenom första och fjerde stycket i utskottets uttalande i frågan, så skall han finna, att han der fått svar på båda alternativen, om än utskottet talat i något allmänna ordalag och icke direkt vändt sig mot hvart och ett alternativ särskildt. Utskottet har talat om det omedelbara valsättet och sagt, att detta enligt utskottets åsigt för närvarande är olämpligt. Nu afse ju motionärernas båda alternativa förslag införande af det omedelbara valsättet, och då måtte väl utskottet hafva besvarat begge förslagen.

Hvad är det som motionärerna vilja? Hufvudsyftet med deras förslag är ju att, då det låter tänka sig, att det inom ett valdistrikt finnes en mycket stor kommun och derjemte några mindre, minska det afgörande inflytande på valet, som den större kommunen nu eger, äfvensom att minska det inflytande på valets utgång, som inom vissa distrikt kan utöfvas af de högst uppskattade. Jag tror dock icke, att detta mål genom den af motionärerna föreslagna åtgärden kan nås, utan snarare att resultatet kommer att blifva motsatt. Jag vet ej, huru förhållandet i detta fall är i den landsdel, motionärerna representera, men hvad andra delar af riket angår skulle man, om man bifölle motionen, hoppa ur askan i elden. Så länge den kommunala rösträtten icke är begränsad, leder icke motionärernas förslag till den af dem åsyftade påföljden; och man skulle till och med kunna påstå, att dess genomförande ej vore lämpligt, förrän saken så ordnats, att vid val till landstingsman hvar och en väljande hade blott en röst, huru högt han än vore taxerad, i enlighet med hvad nu är förhållandet vid val till ledamot af denna kammare. Vore saken så ordnad, kunde det nog vara lämpligt att införa omedelbart valsätt vid val äfven af landstingsmän, men om, med bibehållande af den nu varande kommunala rösträtten, motionärernas förslag bifölles, så skulle kommunerna — jag upprepar det ännu en gång — komma i sämre ställning än den nuvarande. Jag har ej heller i min ort hört några

klagomål öfver det nuvarande sättet för landtingsmannaval. Elektorerna för de olika kommunerna utses på de ordinarie kommunalstämmorna i mars månad, hvilka oftast äro ganska talrikt besökta, emedan på dem äfven flere andra viktiga ärenden förekomma. Och då således vid elektorsvalen de röstberättigade äro talrikt tillstädes, kan ju flertalet, eller de lågt upptaxerade, öfverrösta ett fåtal med höga fyrktal, i fall skiljaktiga meningar skulle uppstå om, hvilka borde väljas. Blir åter enligt motionärernas förslag det omedelbara valsättet infördt, så är det ej så säkert, att de små röstegarnes inflytande kan i lika grad göra sig gällande. Ty efter det i första rummet satta alternativet skulle, om vid valet absolut röstöfvervigt icke ernåddes, nytt val ega rum å extra kommunalstämma, och så blefve förhållandet antagligen i de flesta fall. Men huru många af de små röstegarne skulle väl komma dit? Det skulle nog bli endast ett litet fåtal, ty de skulle ej anse det löna mödan att för andra gången begifva sig till stämman, då brukspatron X. eller brukspatron Z. antagligen komme dit och öfverröstad dem.

Ang. ändringar i landstingsförordningen.
(Forts.)

Utskottet har, så vidt jag kan förstå, anfört så goda skäl för afstyrkande af motionärernas framställning, att man utan vidare kan bifalla dess hemställan, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag och afslag å så väl motionen som det under öfverläggningen gjorda yrkandet om återremiss.

Häruti instämde herr *Peterson* i Boestad.

Herr *Mankell*: Jag vill blott nämna, att jag delar den af herr *Lilienberg* uttalade åsigt, att denna motion måhända är något för tidigt väckt, men att jag gerna skulle instämma i densamma, om man kunde hafva någon utsigt för att den kommunala rösträtten på landet blefve ändrad.

Herr *Ollas A. Ericsson*: Jag vill endast gent emot talaren på smålandsbänken framhålla, att sedan utskottet i sin motivering förkastat det omedelbara valsättets allmänna tillämpande på landet, så säger utskottet i slutet af andra stycket på sid. 11 i sitt betänkande följande ord: »de omval, som enligt förslaget deraf blefve en följd inom de särskilda kommunerna, skulle vidare, invecklade som de blefve, försvåra valets afslutande samt antagligen icke obetydligt öka det antal fall, i hvilka landstingsmannaval öfverklagas.» Här har således utskottet i sin motivering ingått i särskild kritik rörande det första alternativet i vår motion. Men konsekvensen hade också då bort fordra att utskottet behandlat äfven det senare alternativet, dervid utskottet måhända icke kunnat undgå att sejlfelt omintetgöra de svårigheter, som utskottet framhållit.

Det var endast detta jag ville påpeka för den ärade talaren.

Herr *Nilsson* i Skärhus: Jag är af alldeles samma åsigt som motionärerna i fråga om nödvändigheten af förändrade bestämmelser för landstingens bildande; men så länge icke den motion vunnit Riks-

Ang. ändringar i landstingsförordningen.
(Forts.)

dagens bifall, som jag framburit två riksdagar å rad, nemligen i fråga om begränsning af den kommunala rösträtten, så anser jag det vara vådligt att antaga motionärernas förslag; emedan följden deraf säkerligen skulle blifva den, att inom många valdistrikt *en enda* röstberättigad skulle kunna tillsätta *alla* de landstingsmän, som inom distriktet för hvarje gång skulle väljas. Jag anhåller således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits å de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion angående framläggande af förslag till lagbestämmelser i syfte att förfalskning af lånehandlingar måtte förekommas.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr *N. Hanson* i Berga afgifna motion, n:o 95, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Hanson* i Berga begärde ordet och yttrade: Då lagutskottet, ehuru med erkännande af min motions syfte, likväl afstyrkt bifall till densamma af bland andra det skäl, att välordnade penninganstalter numera icke lära underlåta att vid beviljandet af lån emot namnsäkerheter eller diskontering af vexlar ofördröjligen underrätta vederbörande löftesmän eller vexelgäldenärer om ett dylikt förhållande, och den åtgärd, jag i min motion åsyftat, således numera är på väg att införas, skall jag, under förhoppning, att det må bli en nödvändig regel för långifvande penninganstalter i landet att förebygga dylika allt för ofta upprepade bedrägerier, låta mig nöja med det slut, hvar till utskottet kommit, och skall sålunde, herr talman, icke göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 13.

Herr *N. Linder* aflemnade en motion, n:o 186, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om modersmålets upptagande bland ämnena i den muntliga mogenhetspröfningen vid de högre allmänna läroverken.

Denna motion bordlades.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *O. Olson* i Stensdalen under 6 dagar fr. o. m. den 12 dennes. och herr *L. Persson* i Heljebol fr. o. m. den 14 t. o. m. den 16 dennes.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring af § 46 regeringsformen, och statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *femte* hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Dessa ärenden skölle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,28 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.
